

EGMONT RAPPORTEN 2020

UNGDOM PÅ PAUSE

– UNGES LIV OG LÆRING
I EN CORONATID

EGMONT
Fonden

Indhold

Egmont Fonden opfordrer ...

... alle, der arbejder med unge, til at være særligt opmærksomme på dem, hvis læring eller trivsel kan have fået et knæk af coronakrisen. Vi skal blive bedre til at forstå og anerkende de unges særlige udfordringer under krisen og inddrage dem i fremtidige beslutninger på området, hedder det i en leder.

4

Fra nedlukning til genåbning ...

En skematisk oversigt over vigtige begivenheder i de unges univers, siden coronasmitten kom til Danmark.

6

Nedlukning – på godt og ondt

Svar fra 500 elever i 8. klasse og deres forældre fortæller en nuanceret historie om livet før, under og efter nedlukningen:

- 25 pct. fik ændret deres livstilfredshed mærkbart – halvdelen til det bedre.
- Næsten halvdelen satte pris på en pause fra skoles krav; hver tredje nød friheden fra de sociale forventninger.
- Hver sytten af de unge er bekymret for, om de har lært nok til at følge med i 9. klasse.
- De unge savnede især vennerne og strukturen i hverdagen, men mange trivedes med større frihed og selvstændighed.

Læs artiklerne om undersøgelsen på side

8-17

Forskning i unge og corona

Egmont Fonden har bedt fire af de forskerhold, der har fulgt de unges liv under coronakrisen, om deres bud på, hvad vi kan lære af det hidtidige forløb:

Lars Qvortrup:

En øjenåbner for ulighed i læring

Dorte Marie Søndergaard:

Unge balancerer sig vej gennem krisen

Noemi Katznelson og Niels Ulrik Sørensen:

Krisen påvirker unge meget forskelligt

Andreas Roepstorff:

Vi har ikke forstået de unge godt nok

Læs artiklerne på side

34-47

Min coronahverdag

Mød fire unge, der gik i 8. klasse, da samfundet lukkede ned, og hverdagen blev vendt på hovedet. Læs, hvad coronalivet betød for deres læring og trivsel. Om det, der blomstrede op og det, der visnede hen. Og om, hvad de håber at tage med sig videre.

20 Vera Agis Larsen brugte meget mere tid med familien og følte sig mere selvsikker ved at få en pause fra det sociale i skolen. Men hun var glad for at komme tilbage og blive undervist sammen med andre. "Hjemmeundervisning er nederen," siger hun.

24

Før nedlukningen var skolen bare noget, der skulle overstås, men hjemmeundervisningen har styrket **Matthias Nybro Laursens** koncentration og givet ham lyst til uddannelse.

30

Marcus Lyngsgård Fjord Madsen gik glip af det svømmemesterskab, han havde trænet intenst for at vinde. Og bandet blev også sat på pause. Han kom godt igennem krisen – bl.a. ved at spille computerspil og tale om musik online.

Carla Landors liv er fuld af håndbold og venner, mens skolearbejdet fylder så lidt som muligt. Men nedlukningen lærte hende, at hun kan mere fagligt, end hun troede.

28

Pludselig var det hele væk ...

Og jeg sad bare derhjemme alene på mit værelse uden at skulle noget." Sådan oplevede 14-årige Marcus det, da coronakrisen lammede Danmark i foråret og med ét lukkede skoleporten og svømmehallen og satte en stopper for samværet med vennerne. Krisen betød, at Marcus og alle andre unge pludselig befandt sig i en venteposition midt i det, der ellers ikke kan sættes på pause: ungdomslivet.

Marcus er én af de unge i 8. klasse, som Egmont Fonden giver en stemme i årets Egmont Rapport. Det gør vi for at forstå, hvordan coronakrisen har påvirket liv, læring og trivsel for en gruppe, der dels befinder sig i en vigtig overgang mellem at være barn og ung, dels står på tærsklen til at skulle tage folkeskolens afgangsprøve næste sommer.

Vi har desuden bedt fire forskerhold give deres bud på, hvordan ungdommen hidtil har håndteret coronakrisen. Formålet er at få indsigt i, hvordan vi bedre kan forstå og støtte de unge i den krise, som de og alle vi andre skal lære at leve med i lang tid fremover.

STOR OMVÆLTNING FOR MANGE

For hver fjerde ung i 8. klasse har krisen været en stor omvæltning. Det viser en ny undersøgelse, som Rambøll har udarbejdet til Egmont Rapporten 2020. Nogle unge fik det bedre, fordi nedlukningen gav dem et frirum fra skolens eller kammeraternes krav. Andre havde lettere ved at koncentrere sig, og mange trivedes med at lære i eget tempo. Flere fortæller ligesom 14-årige Mathias, at de fik mere mod på at lære: "Jeg har hidtil syntes, at skole er virkelig kedeligt. Men det har ændret sig under coronaen."

Vi bør som samfund i den kommende tid være særligt opmærksomme på at identificere og støtte de unge, der har fået et knæk af coronakrisen.

Henriette Christiansen

Men for en del unge har coronakrisen været udfordrende. Mange unge fortæller, at det var svært at strukturere hverdagen og tage ansvar for egen læring. Hver sjette tvivler på, om de har lært nok til at kunne følge med i 9. klasse, som de netop er startet i. Det gælder særligt unge, der inden nedlukningen var udfordret fagligt, havde lav skoleglæde eller kommer fra uddannelsesfremmede hjem.

Én af de udfordringer, de unge fremhæver, er savnet af venner. Det er ikke bare et socialt tab, men påvirker for mange også lysten til at lære: "Det at være fysisk sammen i stedet for at sidde derhjemme – det giver et eller andet. Hvis man har gode venner, gør det også, at man gider komme i skole og få lavet noget," fortæller en af de unge. Og som forsker Dorte Marie Søndergaard påpeger i rapporten, betød nedlukningen af skolerne reelt, at de unge fik frataget et helt afgørende fællesskab, der både er fagligt og socialt: "De to er sammenfiltrede størrelser og er forudsætninger for hinanden i skolen," forklarer hun.

Man kan ikke tale om én samlet reaktion på krisen. Noget har været godt, andet har været skidt. De fleste unge har klaret sig, og nogle har endda fået det bedre. Men der er også et stort mindretal, der har overvejende negative erfaringer med krisen. Ungdomsforskerne Noemi Katznelson og Niels Ulrik Sørensen vurderer i rapporten, at coronatiden formentlig har forstærket den eksisterende polarisering og ulighed blandt unge og dermed gjort dem mere udsatte. Men de peger også på, at "det ikke automatisk er alle med en bestemt social baggrund eller psykisk sårbarhed, som er udsatte under sådan en krise."

Derfor skal og bør vi som samfund i den kommende tid være særligt opmærksomme på at identificere og støtte de unge, der har fået et knæk af coronakrisen. Vi skal tage risikoen for øget udsathed blandt unge alvorligt, men hverken male alt i mørke farver eller underkende unges evne til selv at tackle modgang og få noget godt ud af en svær situation.

ØGET EFTERTANKE OG SAMFUNDSSIND

Nedlukningen har eksempelvis givet mange unge rum til eftertanke. Nogle føler, at de er blevet mere modne og har lært sig selv bedre at kende. Andre har oplevet stor værdi i at tilbringe mere tid med familien og har lært at værdsætte den hverdag, de før tog for givet.

Selvom coronakrisen fortsat kan sætte ungdomslivet på pause, ser mange unge lyst på fremtiden. De glæder sig over at vende tilbage til hverdagen, strukturen og vennerne. Samtidig vil de gerne bevare mange af de gode ting, de har oplevet under nedlukningen, fx mere fritid og tid med familien og krisens positive effekter på klimaet.

I det hele taget peger flere af forskerne på, at coronakrisen har styrket de unges samfundssind og fokus på fællesskaber.

HVAD SKAL VI LÆRE AF KRISEN?

Efter at have lyttet til de unges egne erfaringer og forskernes fortolkning af krisens betydning for ungdomslivet vil vi i Egmont Fonden pege på fire punkter, vi som samfund skal være særligt opmærksomme på i den kommende tid:

- **Krisen er for mange unge et "tipping point"**
Nogle unge klarer krisen godt, men andre gør ikke. Der er ikke et entydigt billede af, hvem der påvirkes positivt eller negativt. Derfor skal både forældre og fagprofessionelle være opmærksomme på hver enkelt ungs reaktion og støtte og hjælpe efter behov. Særligt skal vi være opmærksomme på de unge, der i forvejen er udsatte.
- **Læring og trivsel skal gå hånd i hånd**
Digital undervisning og virtuel kontakt kan ikke stå alene. I en krisesituation er der også brug for at styrke og understøtte unges muligheder for at føle sig som en del af et levende, socialt fællesskab. Alt må ikke gå op i håndsprit og læreplaner. Desuden skal man i perioder med fjernundervisning som skoleleder og lærer være ekstra opmærksom på, om nogen bliver hængt af fællesskabet, og sikre at de kommer med igen.
- **Vi skal inddrage de unge**
Alle unge fortjener at komme godt igennem krisen. Derfor er det afgørende, at vi forstår og inddrager de unge, så vi sikrer, at deres motivation, læringsudbytte og udvikling ikke går i stå, hvis krisen igen skulle sætte deres ungdomsliv på pause. Unge skal ikke kun inddrages, når vi evaluerer kriseindsatsen, men også når der skal udarbejdes beredskabsplaner for den fortsatte krise.
- **Vi bør anerkende de unges situation**
Vi bør forstå og anerkende, hvilken situation de unge står i. I stedet for at udskamme de unge bør vi som samfund leve os ind i de afsavn, de lider under coronakrisen. Ikke for at synes, at det er synd for dem – men for at hjælpe dem til selvstændighed, fællesskab og faglig udvikling inden for de rammer, som krisen giver.

Netop den anerkendelse leverede den norske sundheds- og omsorgsminister, Bent Høie, i sin takketale til den norske ungdom under forårets nedlukning: "Foråret, hvor du fylder 14, ligger ikke stille og venter på, at du skal komme. Det er ikke muligt at vende tilbage til sommeren, hvor du var 17. Studenter-tiden kan ikke afspilles på repeat ... I har sat livet på pause, for at andre kan redde deres."

Det er præcis den evne til at sætte sig ind i de unges eget perspektiv på krisen, vi i Egmont Fonden ønsker at fremme med denne rapport.

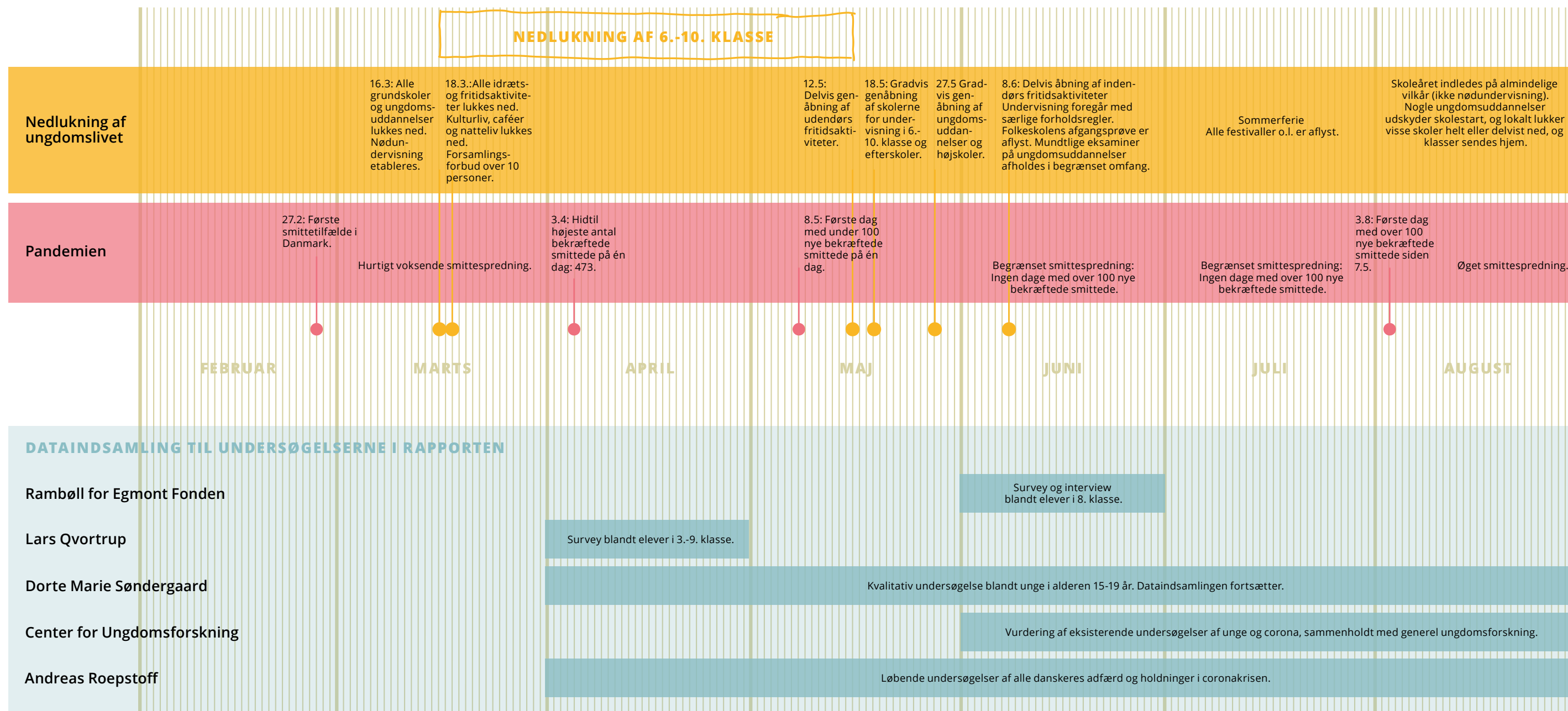

Henriette Christiansen
Direktør for Egmont Fondens Støtte- og bevillingsadministration

Det første halve år med corona

Vigtige begivenheder i et ungeperspektiv

Nedlukningen påvirkede mange unges trivsel

Hver fjerde af de unge i 8. klasse oplevede en mærkbar ændring i livstilfredshed i perioden, hvor samfundet var lukket ned – og for cirka halvdelen af dem var ændringen til det bedre. Selvom nedlukningen for mange var et kærdokument pusterum, skabte den også afsavn og ensomhed, viser ny undersøgelse.

For elever i udskolingen sluttede skoleåret helt anderledes, end nogen af dem kunne have forestillet sig. Fra midt i marts og frem til slutningen af maj foregik al undervisning hjemmefra, og de unge var afskåret fra næsten alle deres udadvendte, sociale aktiviteter. Fra den ene dag til den anden forsvandt mange af hverdagens rutiner og faste holdepunkter, og de unge og deres familier var tvunget til at finde sig til rette på nye måder.

Det forløb har unge i 8. klasse oplevet på meget forskellige måder: *"Det var dejligt at være hjemme for at være i skole. Så behøvede man ikke at skulle stå ud af sengen. Man kunne have undervisning, mens man lå i sengen, og så kunne man ligge og spille imens,"* siger en af de unge.

"Under corona vågnede du bare op derhjemme. Så havde du et morgenmøde, og så skulle man bare lave lektier. Det var virkelig forfærdeligt," fortæller en anden.

De unge er med i en ny undersøgelse, Rambøll har gennemført til Egmont Rapporten – for at få de unges egne perspektiver og fortællinger med ind i

debatten om, hvad vi kan lære af coronakrisen. Se også faktaboksen *Kort om undersøgelsen*.

EN SÆRLIG TID - PÅ GODT OG ONDT

De unge giver i undersøgelsen udtryk for, at der har været både gode og dårlige ting ved perioden med nedlukningen.

Det store flertal af de unge synes, at de trivedes godt – både inden og efter nedlukningen. De har vurderet deres samlede livstilfredshed på en skala fra 0 til 10, og både før og efter ligger cirka 70 pct. af de unge mellem 7 og 9 på skalaen. Se figur 1 til venstre.

For trefjedredelen af de unge har de gode og de dårlige ting i perioden nogenlunde opvejet hinanden, så deres samlede tilfredshed er uændret eller blot har flyttet sig ét nøk op eller ned.

Men hver fjerde af de unge har rykket sig to eller flere trin på skalaen, så deres livstilfredshed må betegnes som mærkbart forandret – heraf cirka halvdelen i positiv og halvdelen i negativ retning. Se figur 1 til højre.

Kort om undersøgelsen

Rambøll har for Egmont Fonden gennemført en undersøgelse af, hvordan elever i 8. klasse (årgang 2005) og deres forældre har oplevet hverdagen under og efter coronanedlukningen. Spørgeskemaet er indsamlet i perioden 8. juni til 1. juli, det vil sige efter den (delvise) genåbning af skolerne for de ældste klasser.

Undersøgelsens første del består af et spørgeskema til elever og forældre. I alt har 502 elever og 652 forældre deltaget, hvilket er svarprocenter på henholdsvis 37 og 29. For undersøgelser af denne størrelse ligger den statistiske usikkerhed på cirka +/- 4-5 procentpoint.

I undersøgelsen er forældre med kort uddannelse noget underrepræsenteret. Dette er der taget

højde for i vægtningen af resultaterne, og med den korrektion kan stikprøven betragtes som repræsentativ for de undersøgte grupper.

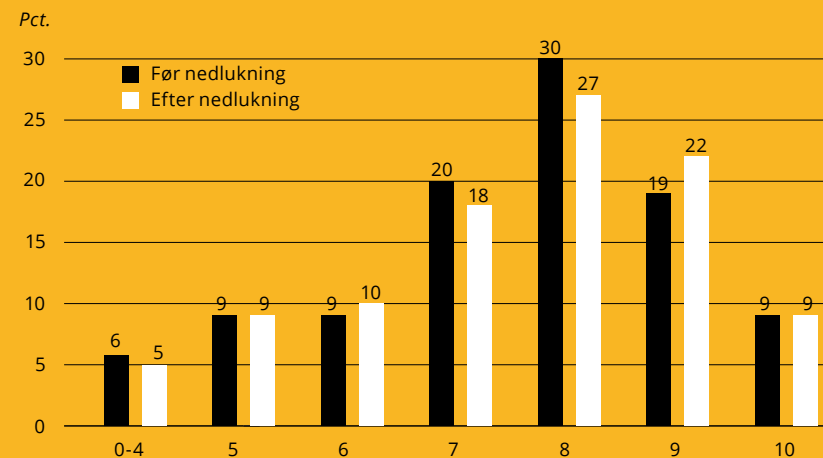
Alle de sammenhænge, der fremhæves i artiklerne, er statistisk signifikante i regressionsanalyser.

Undersøgelsens anden del bygger på opfølgende telefoninterview med 20 udvalgte unge, der har besvaret spørgeskemaet. De er udvalgt, så de dækker et bredt udsnit af de unge, hvad angår køn, bopæl og forældres uddannelsesbaggrund samt forskellige erfaringer med coronanedlukningen.

De to dele af undersøgelsen er afrapporteret samlet i rapporten "Corona – i et børne- og ungeperspektiv", der ligger på egmontfonden.dk. Heri findes også en mere detaljeret redegørelse for metoden.

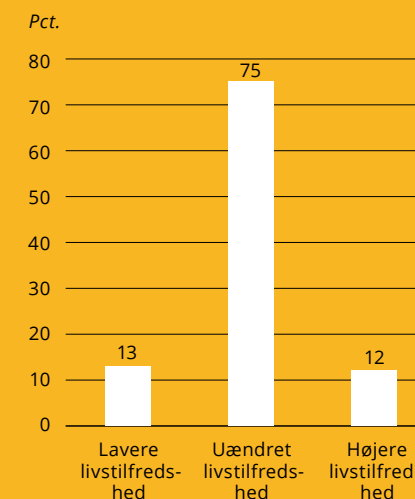
Figur 1: Hver fjerde ung har ændret livstilfredshed under nedlukningen

Livstilfredshed – før og efter nedlukningen

Note: Eleverne har angivet deres samlede livstilfredshed nu og inden nedlukningen på en skala fra 0 til 10.

Ændret livstilfredshed

Note: En ændring på nul eller ét trin på skalaen fra 0 til 10 betragtes som uændret livstilfredshed.

Kilde: Corona – i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

Undersøgelsen viser ikke noget klart mønster i, hvilke unge der henholdsvis har fået øget og mindsket deres livstilfredshed i coronaperioden. Flere sammenhænge er dog signifikante for de grupper, hvor tilfredsheden er mærkbart forandret:

En øget livstilfredshed finder man især hos de unge, som siger, at de har sat pris på en pause fra kravene i skolen. I den gruppe, der har det sådan, er andelen med en øget livstilfredshed cirka dobbelt så stor (15 pct. mod 9 pct.). Der er også næsten dobbelt

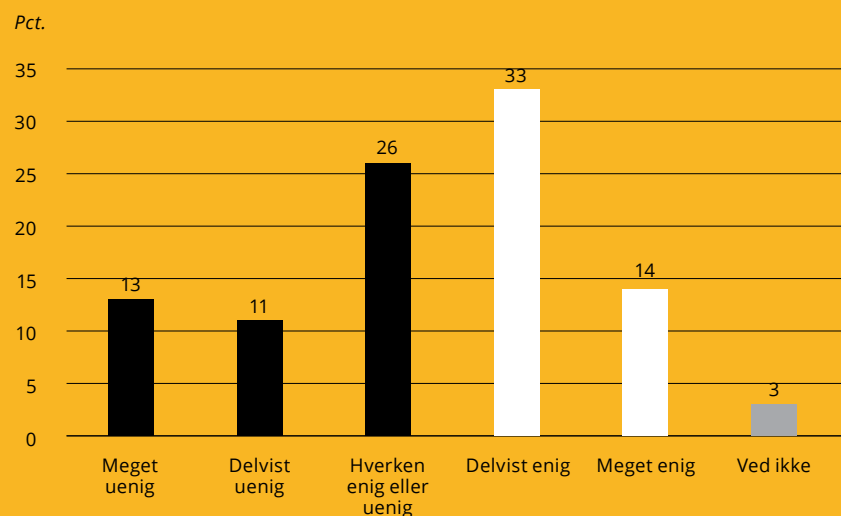
så mange piger som drenge, der har oplevet en øget livstilfredshed (16 pct. mod 9 pct.).

En mindre livstilfredshed præger især gruppen af unge, der er usikre på, om de har lært nok under krisen til at kunne følge med næste skoleår. Blandt dem er det 29 pct., der melder om lavere livstilfredshed. Hos dem, der er sikre på egen læring, er andelen kun 10 pct. Se også artiklen *Usikre unge: Lærte vi nok under nedlukningen?* på side 12.

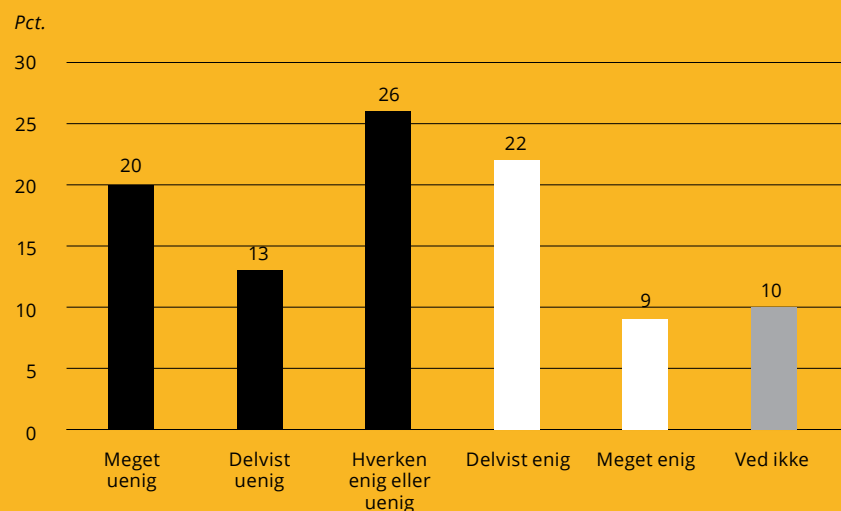
Figur 2: En kærkommen pause fra de normale krav

Jeg har haft det bedre under nedlukningen, fordi jeg har fået en pause ...

... fra de krav, jeg møder i skolen

... fra de krav, jeg møder blandt jævnaldrende

Kilde: Corona - i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

EN PAUSE FRA HVERDAGENS KRAV

Noget af det, mange unge fremhæver som positivt ved tiden med nedlukning, er at få et frirum fra de krav og forventninger, de normalt skal leve op til.

Næsten halvdelen af de unge har oplevet det som positivt, at de har fået en pause fra de krav, de møder i skolen. Se figur 2 øverst.

En lidt mindre gruppe - hver tredje af de unge - peger på, at en pause fra de krav, de møder blandt deres jævnaldrende, har været en positiv følgevirkning af den fysiske adskillelse i hverdagen. Se figur 2 nederst.

"Det var rigtig befriende ikke at skulle hen i skolen og skulle dømmes igen - bare kunne få lov til at sidde derhjemme og slappe af og få lavet tingene," forklarer en af de unge i undersøgelsen.

Flere giver på samme måde udtryk for, at pausen fra samværet med jævnaldrende har været et frirum fra forventninger, som det kan være svært at leve op til, fx i forhold til udseende, adfærd eller faglige præstationer.

"Jeg har ikke fået de samme karakterer, som de andre i skolen. Så det har været rart, at jeg ikke skulle dele det med nogen. Der er ingen pres på, hvad de andre havde fået af karakter. Der var ingen konkurrence ...," fortæller en af de unge.

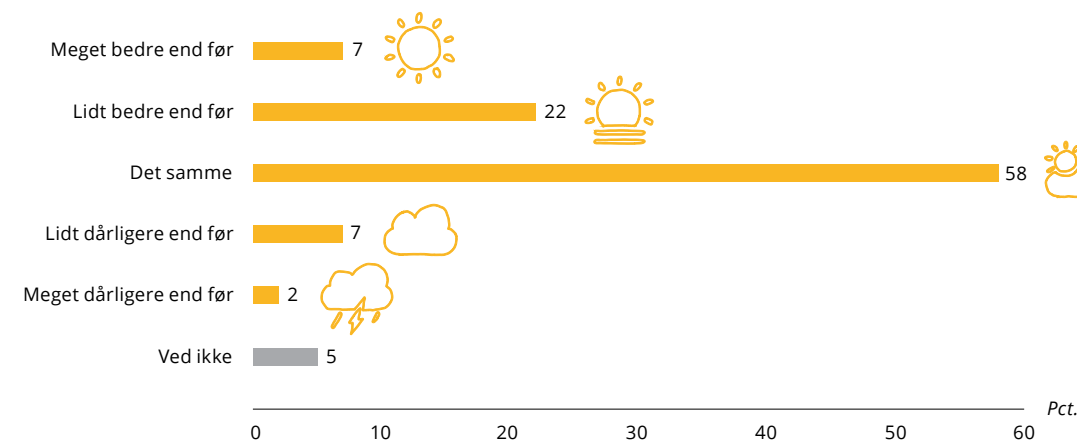
"Med min familie kan jeg være mig selv og behøver ikke at tænke over, hvad andre synes om mig. Jeg blev mere selvsikker af at være sammen med min familie - det var rart, og fx at gå i det tøj, man selv synes," forklarer en anden.

37 pct. af de unge nævner "mere tid med min familie" som noget af det gode under nedlukningen, som de gerne vil holde fast i, når samfundet åbner igen.

"Jeg har været mere sammen med familien under corona og ikke så meget inde på værelset for mig selv. Det har været meget dejligt ikke bare at sidde for sig selv. Jeg vil nok være mere sammen med dem fremover," fortæller en af de unge.

Figur 3: Tro på fremtiden

Hvordan tror du, at dit liv bliver efter krisen?

AFSAVN OG ENSOMHED

Selvom en tredjedel af de unge har nydt en pause fra andre unges krav og forventninger, har savnet af samvær med kammerater og muligheden for at dyrke sine fritidsaktiviteter været det værste ved hele coronasituationen. Det har for mange bidraget til en hverdag med for lidt indhold og aktivitet, og for nogle har det skabt eller forstærket en følelse af ensomhed.

"At sidde alene hjemme og se film med mine forældre - det er da et trist og kedeligt liv, når man er 15 år," siger en af de unge.

"Hvis man sidder derhjemme flere aftener i træk, så føler man sig ensom ... Det er mest om aftenen, jeg kan føle mig ensom," fortæller en anden.

Flere giver udtryk for, at muligheden for at holde digital kontakt med omverdenen har dæmpet ensomhedsfølelsen. Det samme har bevidstheden om, at der ikke skete så meget socialt, man kunne frygte at gå glip af.

MODENHED OG EFTERTANKE

En del af de interviewede unge giver udtryk for, at krisen har fået dem til at reflektere over mange ting. Nogle føler, at de er blevet mere modne og har lært sig selv bedre at kende i perioden.

Flere fortæller, at den manglende fysiske skolegang tvang dem til at lære på en ny måde. Nogle fik faktisk større appetit på skolearbejdet, fordi de fandt ud af, at de godt kan lære ved at sidde selv og fordybe sig i stoffet. Andre beskriver, at forløbet har gjort dem bedre til at tage ansvar for at strukturere deres hverdag:

"Jeg har lært at tage mere ansvar, da man igennem hele karantænen selv stod for sin egen undervisning: Altså også det med at vi fik meget for, at man så skulle lave et skema, og alt det med at man selv skulle få tingene til at køre."

Flere fortæller, at de har fået et større perspektiv på tilværelsen og har lært at sætte mere pris på det liv og den hverdag og de relationer, de før tog for givet. Enkelte beskriver, at forløbet har gjort dem bedre til at slappe af og ikke have så travlt med at være en del af alting; at de har lært at sige fra og lytte til sig selv, når de har brug for en pause med afslapning og ro.

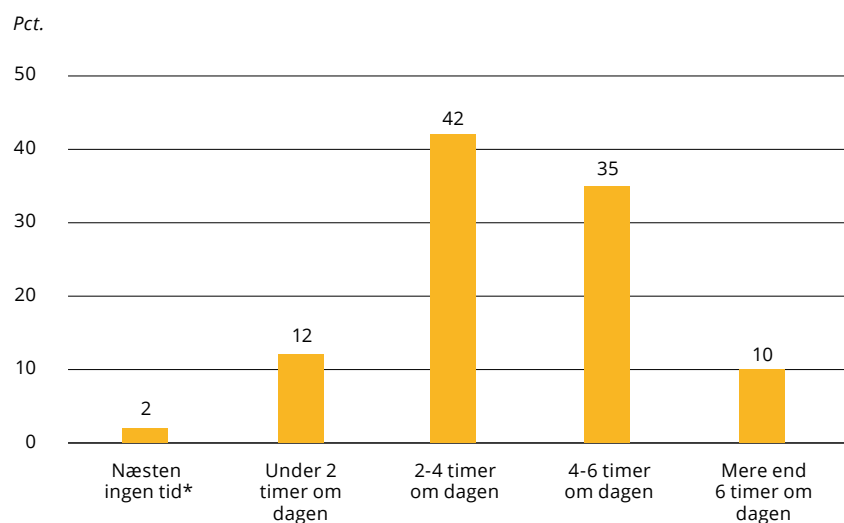
Og selvom coronakrisen ikke er ovre, så de unge lige inden sommerferien generelt lyst på fremtiden. Se figur 3. Hovedparten af dem vurderer, at deres liv i fremtiden vil ligne tiden før coronakrisen. Tre ud af ti tror, at livet efter krisen bliver bedre end før. Kun hver tiende tror, at det bliver værre end før krisen.

Usikre unge: Lærte vi nok under nedlukningen?

Hver sjette ung tvivler på at have lært nok under nedlukningen til at klare sig i 9. klasse. De unge brugte mindre tid på skolearbejde, men mange følte sig mere stressede. Der var for meget individuel opgaveløsning og for lidt struktur i hverdagen, men nogle unge trivedes godt med større frihed og selvstændighed i undervisningen.

Figur 1: Mindre dagligt skolearbejde

Hvor meget tid har du brugt på skolearbejdet under nedlukningen?

Note*: Svarkategorien lød: Jeg har stort set ikke lavet skolearbejde under nedlukningen.

Kilde: Corona - i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

det meste af foråret 2020 stod klasselokalerne tomme, og fjernundervisning på digitale platforme som Microsoft Teams, Zoom, Skype og Google Meet var hverdag for de fleste elever.

Men selvom dét har været et vilkår for alle elever, viser Rambølls undersøgelse blandt unge i 8. klasse en stor variation i både, hvordan nødundervisningen er foregået, og hvad de unge syntes om den. Se *faktaboks om undersøgelsen* på side 9.

De fleste af de interviewede unge giver udtryk for, at de har haft ret få undervisningstimer og dermed begrænset kontakt med såvel lærere som andre elever. De fleste beretter samtidig om en stor mængde lektier, typisk i form af individuelle opgaver. Men der er også enkelte unge, som fortæller, at de nærmest har fulgt deres normale skema blot med virtuel undervisning.

Når eleverne selv angiver, hvor meget tid de har brugt på skolearbejdet, ligger niveauet et stykke under en normal skolehverdag. Kun hver tiende elev har brugt mere end seks timer om dagen, og over halvdelen af eleverne

har brugt mindre end fire timer. Se figur 1.

I TVIVL OM EGEN LÆRING

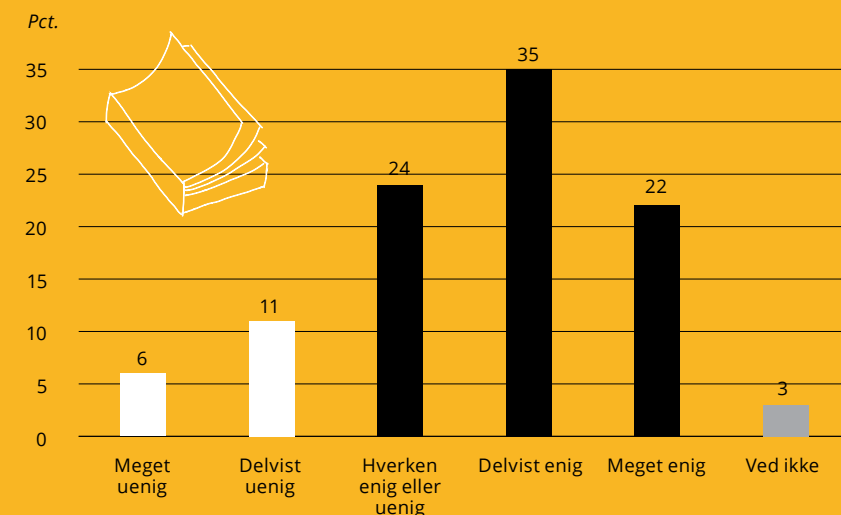
Undersøgelsen kan ikke sige noget entydigt om, hvad månederne med nødundervisning har betydet for de unges læringsudbytte. Når man spørger dem selv, mener seks ud af ti, at de har lært nok under nedlukningen til at følge med i næste skoleår. Men hver sjette (17 pct.) mener ikke at have lært nok, og hver fjerde (24 pct.) er i tvivl. Se figur 2.

Blandt dem, der ikke selv synes, de har lært nok til at klare sig i 9. klasse, finder man en overvægt af unge fra såkaldt uddannelsesfremmede hjem, hvor den forælder, der har svaret på spørgeskemaet, ikke har taget nogen uddannelse ud over grundskolen. På en skala fra 1 til 5 ligger deres vurdering af egen læring et helt trin lavere end resten af de unge. Se figur 3. Et lignende mønster gør sig gældende for unge i familier, hvor forældrene har skældt mere ud i perioden.

Piger føler sig langt mindre sikre end drengene på, at de har lært nok under

Figur 2: Hver sjette ung bekymret for egen læring

Jeg har lært nok under nedlukningen til at kunne følge med i næste skoleår

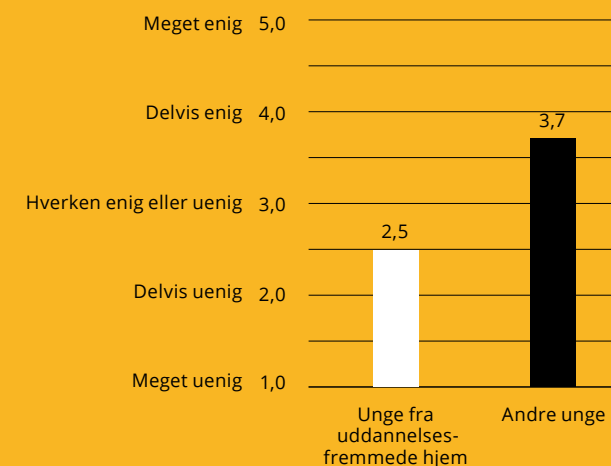

Kilde: Corona - i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

nedlukningen. Det er generelt de unge med lav skoletrivsel, der er mest bange for, om de har lært nok. Det gælder fx unge, der i forvejen ikke var glade for at gå i skole, og unge, der har brugt relativt lidt tid på skolearbejdet under nedlukningen.

Figur 3: Større tvivl om egen læring hos unge fra uddannelsesfremmede hjem

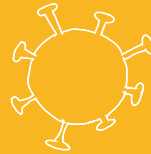
Jeg har lært nok under nedlukningen til at kunne følge med i næste skoleår*

Note*: Gennemsnitsværdi på svarskala på 1-5, hvor 1 = "Meget uenig" og 5 = "Meget enig".

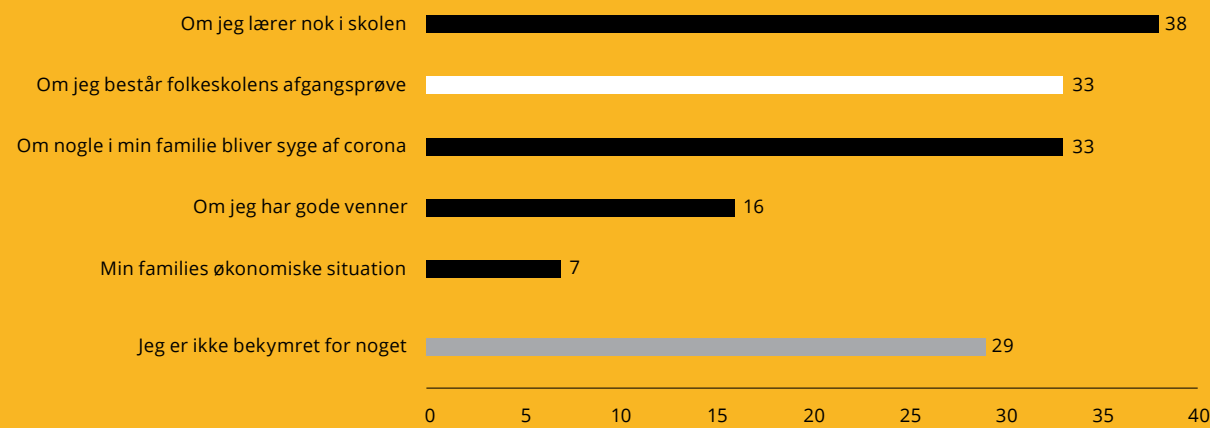
Uddannelsesfremmede hjem er defineret som, at den forælder, der har svaret på spørgeskemaet, ikke har taget nogen uddannelse ud over grundskolen.

Kilde: Corona - i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

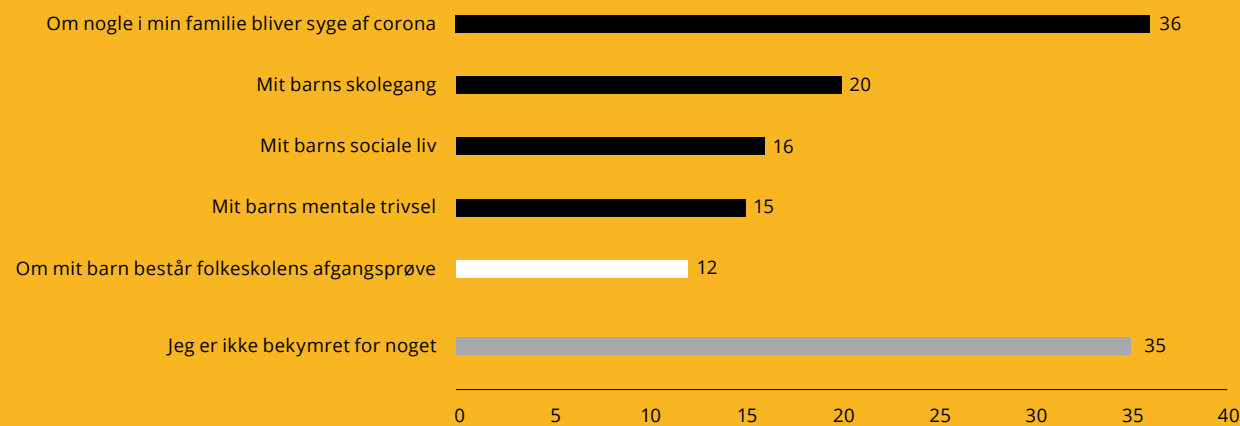
Figur 4: Hver tredje af de unge er bekymret for, om de består afgangsprøven

De unges bekymringer – top fem

Note: Eleverne er blevet spurgt: "Tænk på det næste år. Er der noget, du er bekymret for". De har kunne vælge mellem i alt seks muligheder eller selv notere noget under "Andet"; det har 7 pct. gjort.

Forældrenes bekymringer – top fem

Note: Forældrene er blevet spurgt: "Tænk på det næste år. Er der noget, du er bekymret for". De har kunne vælge mellem i alt otte muligheder eller selv notere noget under "Andet"; det har 9 pct. gjort.

Kilde: Corona – i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

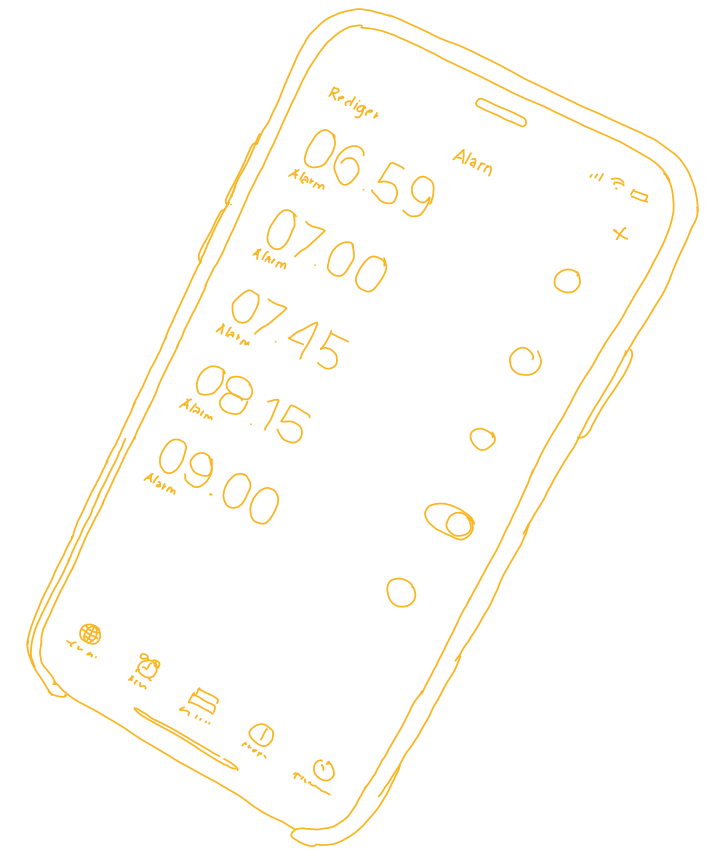
UDBREDT BEKYMRING FOR AFGANGSPRØVEN

De unge er også blevet bedt om at tænke på det kommende år – altså 9. klasse – og angive, om der er noget, de er bekymrede for. Her er topscorerne "Om jeg lærer nok i skolen" (38 pct.) og "Om jeg består folkeskolens afgangsprøve" (33 pct.). Se figur 4 øverst. Det sidste tal er bemærkelsesværdigt højt, da syv ud af otte (87,8 pct.) under normale omstændigheder ender med at bestå prøven.

"Det var også en bekymring før corona, men jeg har tænkt mere over det under corona. Jeg er bekymret for, at jeg ikke har kunnet lave de samme opgaver og bestå 9. klasse og komme i gymnasiet. Altså om vi når at lære det, vi skal, inden vi går ud," siger en af de bekymrede unge.

- Blandt dem, der er bekymrede for deres afgangseksamen, er der
- næsten dobbelt så mange piger som drenge
 - relativt flere, der har været glade for en pause fra skolens krav
 - en overvægt af elever, der har brugt mere end fire timer om dagen på skolearbejde under nedlukningen.

Forældrene er markant mindre bekymrede for, om deres barn består folkeskolens afgangsprøve, end eleverne selv er. Se figur 4 nederst. Det kunne tyde på, at forældrene har stor tiltro til, at deres børn nok skal klare den, men det kan også skyldes, at de ikke har tilstrækkelig føling med, hvordan deres børn faktisk har det og klarer sig i skolen.

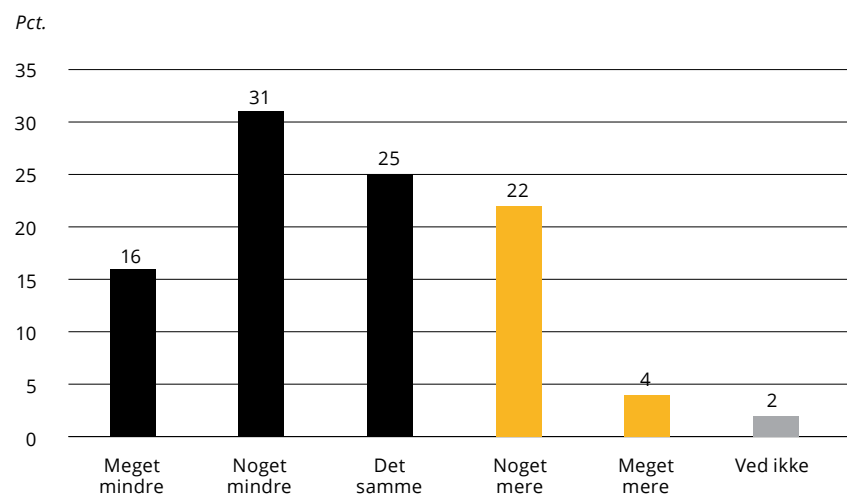

Jeg kan bare lide, at man har noget at stå op til, og at vi nu skal i skole igen. Så har man lidt mere struktur i hverdagen.

Ung i undersøgelsen

Figur 5: Hver fjerde føler sig mere stresset

Har du følt dig mere eller mindre stresset under nedlukningen end normalt?

Kilde: Corona - i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

FOR MEGET SOLOLÆRING

Undersøgelsen viser, at det langt fra er alle, der har trivedes med fjernundervisning og følelsen af at skulle tage et stort ansvar for deres egen læring. Selvom de fleste har brugt færre timer på skolearbejdet end normalt, har et stort mindretal alligevel oplevet det som mere stressende. Se figur 5.

En del af de interviewede forklarer det med, at en uvant stor del af arbejdet har været og føltes som individuel opgaveløsning og lektielæsning.

”Det var stressende, der var rigtig mange lektier. Jeg kunne ikke finde overskud og motivation til at lave lektier. Det gjorde ikke noget godt for mig,” fortæller en af de unge.

Når det gælder undervisning og læring, er en del af de unge også kritiske over:

- at der var for lidt undervisning og for meget individuel opgaveløsning
- at der var meget lidt gruppearbejde og begrænset mulighed for dialog med de andre i klassen
- at det kunne være svært at få kontakt til og hjælp af lærerne
- at forældrene ikke havde tid til eller mulighed for at hjælpe.

Jeg føler, at det har været svært at lære, fordi man selv skulle være sin egen lærer.

Ung i undersøgelsen

”Jeg føler, at det har været svært at lære, fordi man selv skulle være sin egen lærer,” fortæller en af de unge.

MANGEL PÅ STRUKTUR OG RUTINER

Uden en fast struktureret skoledag øges de unges ansvar for selv at tilrettelægge deres arbejde og deres tid. Den opgave har nogle af de interviewede unge haft svært ved at løse. Også fraværet af tydelige forventninger har været vanskeligt at håndtere:

”Vi sad jo i Teammøder nogle gange, og ellers blev lektier bare lagt ud på Aula, hvor vi selv skulle gå ind og finde det. Der var det nemt ikke rigtigt at lave noget, for der skete jo ikke noget, hvis du ikke lavede det. Og når der var møder, så kunne man bare mute sig selv og tage kameraet af og så lave noget andet eller sove videre. Og det gjorde jeg også rigtig meget,” fortæller en af de unge.

Den udfordring har ifølge nogle unges udsagn været særlig udtalt i de tilfælde, hvor eleverne ikke har haft tæt og løbende kontakt med og adgang til lærerne. Nogle af de unge har kunnet bruge deres forældre til at få skik på hverdagen, mens andre ikke har haft eller brugt denne mulighed.

”Jeg kan bare lide, at man har noget at stå op til, og at vi nu skal i skole igen. Så har man lidt mere struktur i hverdagen. Under corona skulle man stå op og lave nogle lektier, ens lærer havde givet en for,” siger en af de unge.

LÆRING PÅ EGNE PRÆMISSER

Flere unge peger i undersøgelsen på, at de trivedes godt med den særlige form for læring, der kendetegnede nød- og fjernundervisningen, hvor de typisk arbejdede mere selvstændigt.

De fremhæver blandt andet, at der var mere tid til den enkelte opgave, så de lettere kunne fordybe sig. Flere var glade for, at det var muligt at tage tingene i eget tempo og holde de pauser, man havde brug for, og at der var færre afbrydelser og krav at leve op til fra andre elever. Desuden angiver enkelte, at det var lettere at få hjælp og stille spørgsmål, uden at hele klassen lytter med.

”Jeg føler, at jeg har lært mere. Jeg kunne bedre koncentrere mig hjemme, end jeg kan i skolen, for der snakker folk til én ... Det var også nemmere at få hjælp

ved at skrive eller ringe til lærerne end at sidde med hånden oppe – og de var gode til at svare,” fortæller en af de unge.

GLÆDEN VED VENNER, HVERDAG OG LÆRING

De unge blev spurgt direkte til, hvad der var godt ved at starte i skole igen – efter nedlukningen og inden sommerferien.

Her fremhæver ni ud af ti gensynet med vennerne. En af de interviewede forklarer, at netop udsigten til gensyn med kammeraterne også var med til at give lyst til at komme i skole igen:

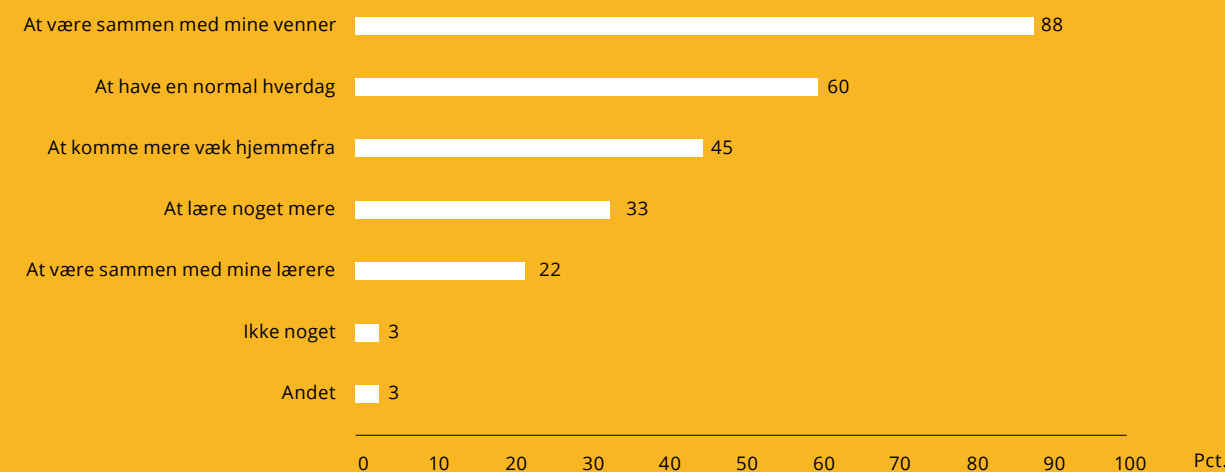
”Det at være fysisk sammen i stedet for at sidde derhjemme – det giver et eller andet ... Hvis man har gode venner, gør det også, at man gider at komme i skole og få lavet noget.”

Seks ud af ti unge lægger vægt på betydningen af igen at have en normal hverdag med struktur og skema. Der er også en tredjedel af de unge, som fremhæver det som positivt at komme i gang med ”at lære noget mere”. Se figur 6.

Figur 6: Venner var det største savn

Hvad har været godt ved at starte i skole igen?

Kilde: Corona - i et børne- og ungeperspektiv, Rambøll, 2020.

Fire af de unge, der har deltaget i Rambølls interviewundersøgelse, fortæller her med egne ord, hvordan de oplevede de særlige forårsmåneder i 8. klasse under nedlukningen, og hvad de på en sommerferies afstand tænker om coronaforløbet.

De unge er valgt som levende eksempler på en række af undersøgelsens resultater – herunder at der for mange har været både positive og negative sider af nedlukningen.

Det var rart at kunne ligge i min seng og lave skolearbejde og drikke cola imens, men skolen kom til at fylde mere, og man fik på en måde taget sin fritid. Der var mere af den, men på en træls måde, for man mistede det sjove ved at få fri.

Mathias Nybro Laursen

Gruppearbejdet online var ret akavet, fordi man ikke kunne se hinanden i øjnene, når man sagde noget. Og opgaverne, vi fik, var meget ensformige, så det blev virkelig kedeligt og svært at tage sig sammen til i længden.

Carla Landor

Jeg svømme-trænede fem gange om ugen og styrke-trænede to gange ugentligt og havde aldrig været i bedre form, da coronaen satte en stopper for det hele. Da jeg indså det, var jeg helt færdig og begyndte at græde.

Marcus Lyngsgård Fjord Madsen

Det var rart i en periode kun at være sammen med min familie. Jeg kunne dykke ned i min egen personlighed uden at være optaget af, hvad andre gør og siger. Min selvsikkerhed var ok før, men den fik et boost.

Vera Agis Larsen

Det var svært at bede om hjælp

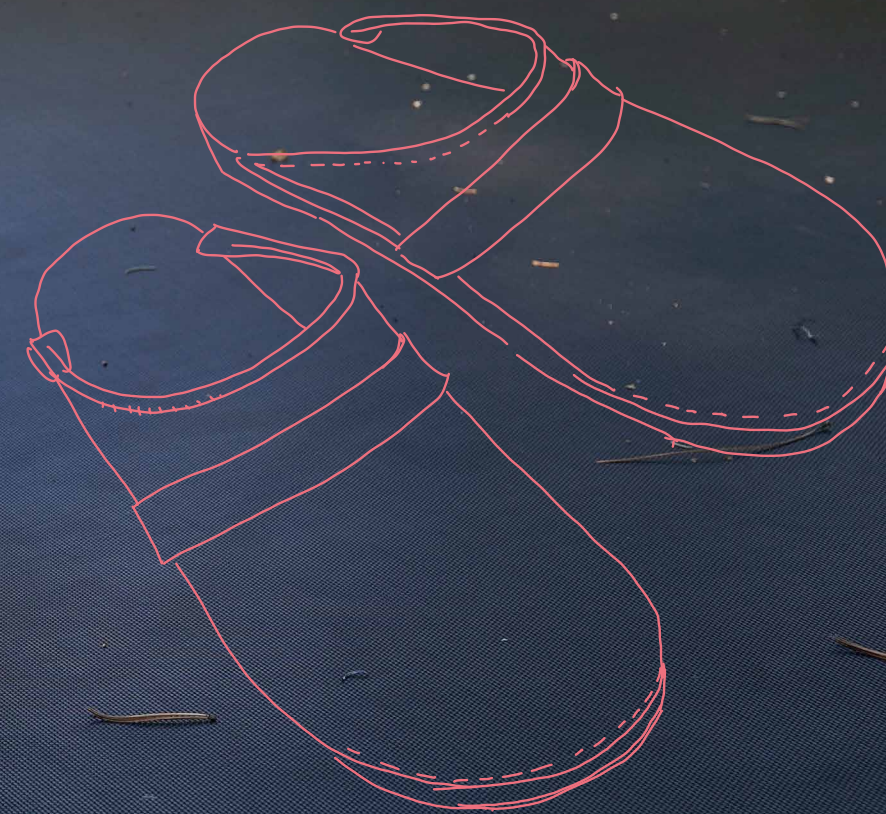
Vera Agis Larsen blev mere selvsikker ved at være væk fra klassekammeraterne under nedlukningen. Alligevel vil hun meget hellere i skole, for hjemmeundervisning faldt hende meget svært.

Vera Agis Larsen

14 år.

Bor i København sammen med sine forældre og en storesøster, der går i gymnasiet.

Går i 9. klasse på den privatskole, hvor hun har gået siden 0. klasse.

Hjemmeundervisning er nederen, fordi jeg ikke har nogen at spørge. Jeg vil til alle tider helst i skole. Det var super rart efter nedlukningen igen at komme i skole og blive undervist sammen med andre.

Vera Agis Larsen

De første uger under nedlukningen var rare for 14-årige Vera Agis Larsen. Hun og hendes familie tog i sommerhus og var kun sammen med hinanden og den nære familie. I den periode oplevede hun at få det bedre med sig selv, fordi hun fik pause fra det sociale liv:

– Jeg har venner, men er ikke god til at være social i lang tid, og jeg finder det svært at være helt mig selv i skolen. Derfor var det rart i en periode kun at være sammen med min familie. Jeg kunne dykke ned i min egen personlighed uden at være optaget af, hvad andre gør og siger. Min selvsikkerhed var ok før, men den fik et boost.

Hun gik tur med sin mor, bagte utroligt mange cookies, så film med familien og øvede saltomortaler på trampolinen, indtil hun brækkede armen. Hun så to veninder en enkelt gang hver og savnede ellers ikke selskab:

– Jeg er ikke en meget aktiv person, og min familie er heller ikke så aktive. Vi er gode til at hygge os sammen og slapper af uden at lave særlig meget.

SVÆRT AT STYRE SIN EGEN TID

Til en start gik det også nogenlunde med skolearbejdet, som hendes mor hjalp hende en del med. Men forældrene skulle begge passe deres eget arbejde fra sommerhuset, og efter nogle uger holdt Vera op med at bede sin mor om hjælp og kom bagud med lektierne.

– Skolearbejde falder mig ikke så let, og jeg er vant til i skolen at kunne spørge mine lærere og min sidekammerat, når jeg har brug for hjælp. Min mor ville gerne hjælpe, men jeg fandt det tarveligt at spørge, når hun selv havde sit eget arbejde at passe. Så blev det sværere at følge med, og det ærgrede mig.

Hun havde blandt andet svært ved at strukturere sin tid, husker hun:

– Skolen lagde opgaver ud for en hel uge ad gangen, så vi elever skulle selv beslutte, hvornår vi lavede hvad, og det var ikke så let. Jeg udskyder ting, og hvis der er noget, jeg ikke gider, så kommer det ikke til at ske. Der er en lille person indeni mig, der siger nej.

Hendes forældre sagde, at hun ikke behøvede at lave alle lektierne, og at hun kunne hjælpe dem med andre ting i stedet. Det tog toppen af stressen, fortæller Vera, som også med forældrenes hjælp begyndte at lave huskelister over de opgaver, hun skulle lave, og at sætte flueben ved dem, hun løste.

STOLT AF SIG SELV

Hun fik karakterer lige før og lige efter nedlukningen. I lyset af, hvor svært det følte undervejs, er Vera stolt af, hvad hun opnåede:

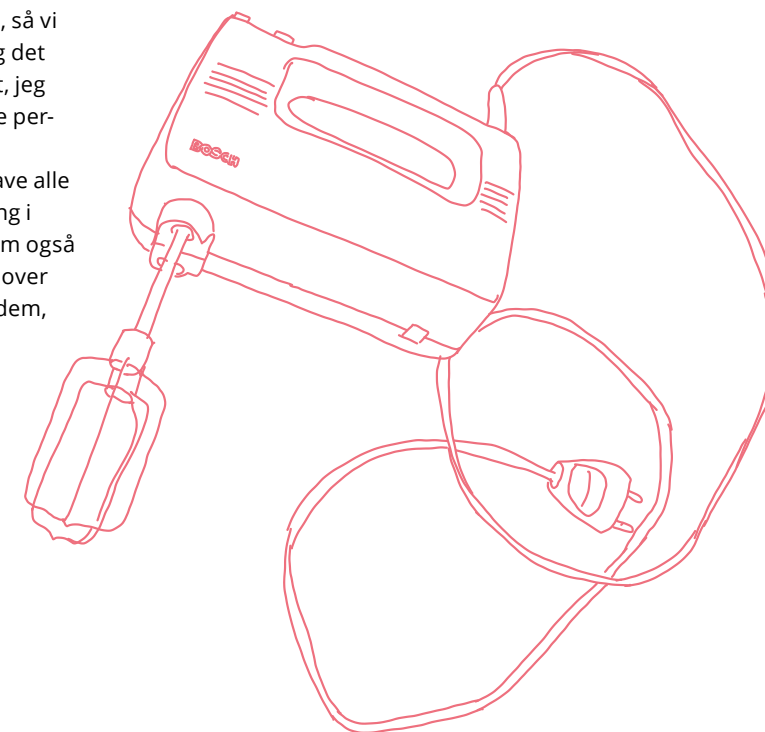
– I starten af 8. klasse sagde mine lærere, at jeg ikke var uddannelsesparat. Mine karakterer var for dårlige. Det fik mig til at beslutte at blive bedre i skolen, for jeg vil gerne have mange valgmuligheder i forhold til uddannelse. Det lykkedes mig at få mine karakterer rimeligt op inden coronaen, og under coronaen er de kun faldet en smule i nogle fag, og i andre er de uændrede. Det resultat er jeg stolt af. Jeg tog mig sammen, og det var rart at finde ud af, at det kunne jeg godt. Jeg tager det som et "win".

At gå i skole derhjemme bliver dog aldrig hendes favorit.

– Hjemmeundervisning er nederen, fordi jeg ikke har nogen at spørge. Jeg vil til alle tider helst i skole. Det var super rart efter nedlukningen igen at komme i skole og blive undervist sammen med andre.

At være tilbage i skolen har til gengæld fået hendes selvsikkerhed til at falde tilbage på det niveau, den var før nedlukningen:

– Men det føles stadig rart indeni, at jeg har oplevet det selvsikkerhedsboost.

Jeg blev glattere for at gå i skole

Før nedlukningen var skolen bare noget, der skulle overstås, men hjemmeundervisningen har styrket Mathias Nybro Laursens koncentration og givet ham lyst til uddannelse.

Mathias Nybro Laursen troede, han skulle være håndværker. I hvert fald ville han have et arbejde, hvor han mest skulle bruge sine hænder. Skolen interesserede ham ikke en døjt.

Det ser han anderledes på efter nedlukningen:

– Hidtil har jeg fundet det virkelig kedeligt at gå i skole, men det har ændret sig, mens der var coronanedlukning. Så nu vil jeg på gymnasiet og se klog ud, siger han og ler.

Den nye beslutning forklarer han med, at han var begyndt at bekymre sig lidt over sine karakterer. De var ikke høje nok til, at han kunne være sikker på at bestå folkeskolens afgangsprøve, og da coronaen ramte, fik han endnu mere tid til at tænke over det:

– Jeg har altid syntes, det var meget sjovere at rende rundt og lave alt muligt andet end at sidde på en skolebænk – og når jeg alligevel sad der, lavede jeg fis med gutterne bag mig i stedet for at høre efter. På grund af corona havde jeg pludselig ikke noget at lave og kunne lige så godt prøve at lave mine skoleopgaver ordentligt, for man skal åbenbart være uddannelsesparat.

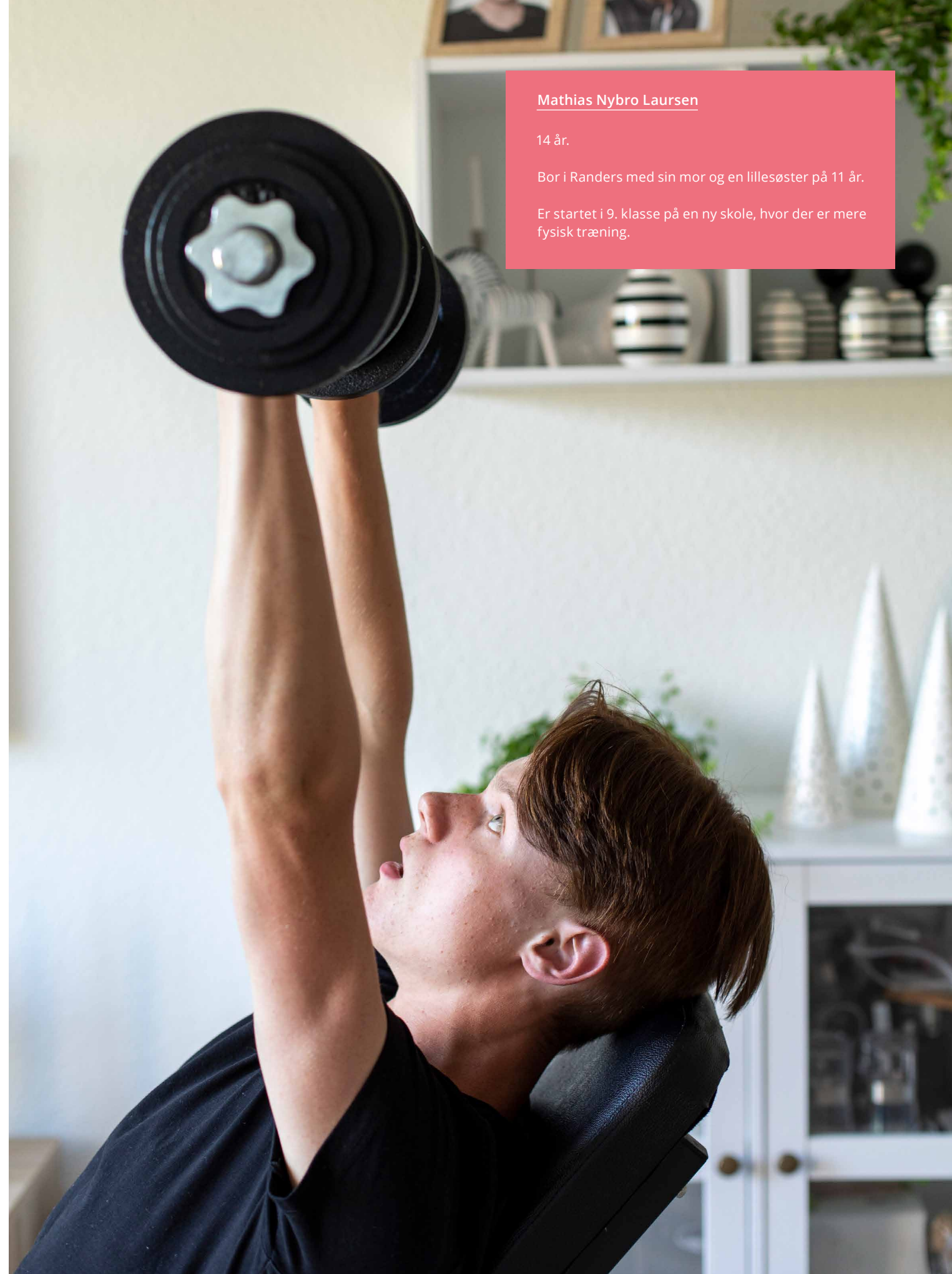
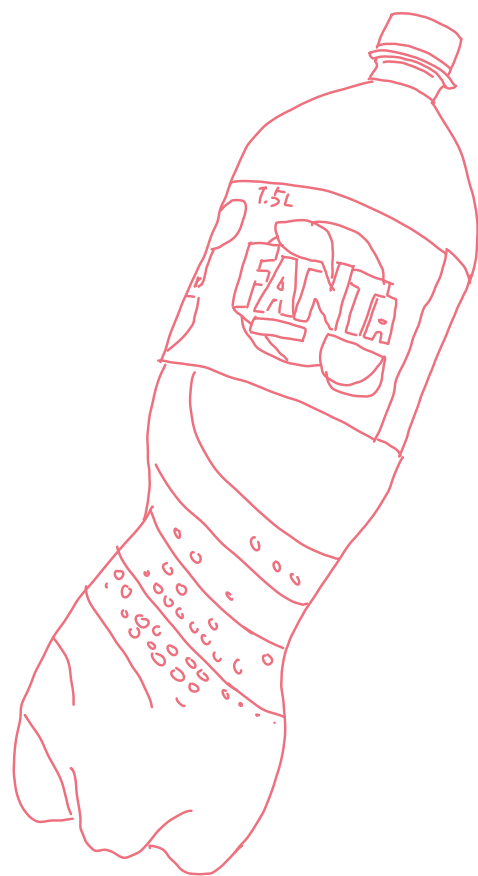
MARKANTE RESULTATER

I starten var det svært for ham at holde sig selv i gang med skolearbejdet, blandt andet fordi han kom langt senere i seng end normalt.

– Når jeg skal nå bussen til skole, går jeg i seng ved 22-tiden, men under coronaen skulle jeg jo bare sidde ved skærmen kl. 8 om morgenen, og derfor gik jeg tit meget senere i seng – også for sent.

Alligevel gav hans nye interesse for skolen markante resultater:

– Mine karakterer er gået op, og det føles faktisk ret så tilfredsstillende. Jeg troede for et år siden ikke rigtig på, at jeg ville bestå afgangsprøven efter 9. klasse, og da coronaen

Mathias Nybro Laursen

14 år.

Bor i Randers med sin mor og en lillesøster på 11 år.

Er startet i 9. klasse på en ny skole, hvor der er mere fysisk træning.

kom, anså jeg det for endnu mere urealistisk at klare den. Nu tænker jeg, at det slet ikke er umuligt.

Flere af hans klassekammerater har det på samme måde, vurderer Mathias.

– En del af mine kammerater fandt det også lettere at koncentrere sig under coronaen. Det har været lidt en øjenåbner for mig. Normalt tænker man mest på næste frikvarter, og hvornår man har fri, men skolen er ikke så kedelig, som alle går og siger.

For Mathias var det ikke noget problem at bede om hjælp fra læreren i onlineundervisningen. Faktisk følte det lettere end i det fysiske klasseværelse, forklarer han:

– Jeg var ikke den, der rakte hånden mest op i timerne, men derhjemme ved computeren var det nemt for mig at bede om hjælp via Google Meet eller hos en af mine forældre.

RIGTIGE VENNER

Oveni har Mathias mærket, at coronaen har styrket ham socialt. Inden corona kunne han indimellem føle, at det var svært at vide, hvem i klassen der var rigtige venner, og hvem der bare var klassekammerater. Nu snakker han mere med flere og har fået flere ægte venskaber. En udvikling, som startede under nedlukningen:

– Jeg har aldrig facetimet så meget i mit liv som under nedlukningen. Det var helt vildt. Der var så mange, som ringede, og vi begyndte at snakke meget mere sammen, end vi gjorde før, og det er vi fortsat med også efter corona. Jeg har fået endnu flere venner, og den tvivl, jeg havde, om hvad der var rigtige venskaber, er væk.

Han svømmer på højt plan, og træningen var aflyst frustrerende længe under coronaen. I stedet lavede han flere og nye ting med sin familie. Faren, som bor i nærheden, er han begyndt at cykle og løbetræne sammen med. Og han har gået rigtig lange ture med sin mor og hendes veninde. Alligevel er han meget lettet over, at nedlukningen er slut. For i det lange løb var det ubehageligt, at skole og fritid flød så meget sammen:

– Det var rart at kunne ligge i min seng og lave skolearbejde og drikke cola imens, men skolen kom til at fylde mere, og man fik på en måde taget sin fritid. Der var mere af den, men på en træls måde, for man mistede det sjove ved at få fri.

Jeg var ikke den, der rakte hånden mest op i timerne, men derhjemme ved computeren var det nemt for mig at bede om hjælp via Google Meet eller hos en af mine forældre.

Mathias Nybro Laursen

Jeg gik socialt i stå og fagligt frem

Carla Landors liv er fuld af håndbold og venner, mens skolearbejdet fylder så lidt som muligt. Men nedlukningen lærte hende, at hun kan mere fagligt, end hun troede.

På en normal uge spiller Carla Landor håndbold tre eller fire gange, og de øvrige dage er hun sammen med venner, som hun har mange af. Hun er glad for at gå i skole på grund af kammeraterne, men føler sig skoletræt og får ikke altid hørt efter, hvad læreren siger:

- Jeg er meget social og har venner i hele Aalborg, og de betyder meget for mig. Skole interesserer mig til gengæld ikke. Jeg falder hurtigt ind i min egen verden, når læreren står ved tavlen og taler, og selvom jeg laver mine lektier, så bruger jeg nok ikke den tid på dem, jeg burde. Jeg laver det meste henne i skolen.

Men nedlukningen har rokket lidt ved skoletrætheden, forklarer hun:

- Det var rart med en pause fra skolen og den konkurrence om karakterer, der er dér, fordi alle taler om dem. Under nedlukningen skulle jeg ikke høre på alle dem, der får 10- og 12-taller. Jeg kan bedre sidde med mine 4-taller og faktisk være lidt stolt af dem.

NYE MÅL

Hun oplevede også, at nogle af de fag, hun har svært ved, ikke er så svære, når hun kan få ting forklaret flere gange. Og dén mulighed havde hun derhjemme, hvor både hendes far og storebror hjalp hende en del.

- I skolen føler jeg ikke, at læreren har tid til at forklare noget ti gange til mig, når de andre er klar til at gå videre, så jeg undlader at spørge, når der er noget, jeg ikke forstår. Men min far og bror kunne jeg godt spørge, og de tog sig god tid. Det fik mig til at forstå opgaverne bedre. Især i matematik. Det føles ret fedt endelig at forstå noget af det.

Et par gange skrev hun også spørgsmål til sin dansklærer og oplevede at få god hjælp. Til gengæld var hun ikke imponeret over det gruppearbejde, klassen havde online, og hun fandt de opgaver, skolen stillede, mere og mere kedelige, som ugerne gik:

- Grupperarbejdet online var ret akavet, fordi man ikke kunne se hinanden i øjnene, når man sagde noget. Og opgaverne, vi fik, var meget ensformige, så det blev virkelig kedeligt og svært at tage sig sammen til i længden.

Alligevel tager Carla noget værdifuldt med sig tilbage i skolen og videre i uddannelsessystemet:

- Jeg ved jo egentlig godt, at jeg udmærket kan, hvis jeg gider, og det fik jeg bevist over for mig selv under coronaen. Så nu er jeg blevet sikker på, at jeg vil i gymnasiet efter 10. klasse, for gymnasiet giver mulighed for at blive cirka alt. Før var min plan at tage så kort en ungdomsuddannelse som muligt, men nu vil jeg gerne have mange muligheder.

Carla Landor

14 år.

Bor i Aalborg med sine forældre og en storebror på 20 år.

Går i 9. klasse på en folkeskole, hvor hun har gået siden 0. klasse.

Jeg ved jo egentlig godt, at jeg udmærket kan, hvis jeg gider, og det fik jeg bevist over for mig selv under coronaen.

Carla Landor

SOV HELE DAGEN

Hun er også blevet mere opmærksom på, at hun har stor gavn af at bruge skolens lektiecafé, og hun ville ønske, at den var åben oftere:

- Det ville hjælpe mig, hvis jeg kunne komme mere i lektiecaféen, for der er nogen at spørge, og når jeg er dér, arbejder jeg hårdt.

Socialt var coronaen ret forfærdelig for Carla. At blive berøvet sit sociale liv var virkelig svært for hende. En stor del af tiden lå hun i sin seng og sov:

- Jeg trænede lidt derhjemme for at få tiden til at gå, løb nogle ture og gik tur med et par venner, men jeg var virkelig træt hele tiden. Hvis jeg ikke lavede noget skolerelateret, lå jeg tit bare i min seng hele dagen og sov. Det var virkelig nederen ikke at kunne ses med mine venner.

Jeg bliver nok aldrig danmarksmester

Marcus Lyngsgård Fjord Madsen var i sit livs bedste form og klar til det årgangs-DM i svømning, coronaen forpurrede. Oveni gik hans forældre fra hinanden. Alligevel kom han godt igennem krisen. Blandt andet ved at spille computerspil og tale om musik med andre på nettet.

Marcus Lyngsgård Fjord Madsen græd, da det stod klart, at coronaen betød aflysning af Danske Årgangsmesterskaber i svømning, som han havde forberedt sig målrettet på i mange måneder:

– Jeg svømmedrænede fem gange om ugen og styrketrænede to gange ugentligt og havde aldrig været i bedre form, da coronaen satte en stopper for det hele. Da jeg indså det, var jeg helt færdig og begyndte at græde.

I flere måneder under nedlukningen var svømme træning og samvær med de øvrige svømmere aflyst, og det samme var timerne i øvelokalet med det band, hvor Marcus spiller bas. Pludselig at sidde derhjemme alene uden ret meget at lave var en voldsom omvæltning, forklarer han:

– Jeg går til basundervisning to gange om ugen og spiller i et band, hvor vi er fire, som har udviklet et ret godt forhold til hinanden. Jeg har også rigtig mange venner fra svømning og i skolen. Pludselig var det hele væk, og jeg sad bare derhjemme alene på mit værelse uden at skulle noget. Jeg følte mig egentlig ikke ensom, men savnede ret meget det hele, og det var ikke særligt sjovt.

Marcus Lyngsgård Fjord Madsen

14 år.

Bor i Fårevejle – på skift hver anden uge hos sin far og sin mor sammen med to mindre søskende.

Er startet i 9. klasse på den folkeskole, hvor han altid har gået.

For at få tiden til at gå og være sammen med nogen spillede Marcus en del computerspil og delte "halvdårlig" musik med andre unge, han har mødt på nettet. Nogle gange i så mange timer, at hans far kom ind og krævede, at han slukkede computeren og kom ud fra sit værelse:

– Så gik jeg lidt udenfor og satte mig, men der var ikke rigtig så meget at lave, så jeg sneg mig ofte ind og spillede videre, hvis jeg kunne slippe afsted med det, siger han med et grin.

At mødes med andre online kan dog på ingen måde måle sig med at mødes i virkeligheden, mener Marcus.

– Man er kun halvt sammen, for vi taler ikke om, hvordan vi har det. Vi taler mest om det, vi spiller. Men vi har det sjovt.

Det digitale samvær har bidraget til, at han på intet tidspunkt har følt sig ensom eller meget trist. Heller ikke selvom hans forældre under nedlukningen besluttede at gå fra hinanden:

– Jeg havde tænkt tanken tidligere, men skudt den fra mig, for det kunne ikke ske, så det var ikke en bekymring, jeg havde inden corona. Nu er det bare, som det er, og det fungerer fint. Vi bor stadig tæt på hinanden.

Han og hans søskende bor nu hver anden uge hos deres far, som er blevet boende i huset, og hver anden uge hos deres mor, der er flyttet et par kilometer væk.

FRYGTER NY BØLGE

At skulle lave skolearbejdet hjemmefra voldte ikke Marcus de store kvaler. På nær i de første uger, hvor han kom bagud med afleveringer:

– Jeg var lidt sløv, og pludselig sad jeg med tre store afleveringer i samme uge. Det blev en pænt stresset uge, hvor jeg næsten ikke forlod mit værelse, men derefter fik jeg godt styr på onlineundervisningen. Især i matematik, som jeg godt kan lide.

Marcus tvivler på, om han kan nå at komme i god nok form til at deltage i næste svømme-DM, men lever fint med det.

– Jeg var nok aldrig blevet den hurtigste svømmer på min årgang alligevel, og nu må jeg nok sætte mig andre mål. Jeg kan fx finde motivation i at slå mine egne rekorder.

Han prøver at lade være med at tænke på, om der kommer en anden eller tredje bølge af coronasmitte.

– Selvom det også var rart at være hjemme fra skole og slappe meget af under coronaen, så er tanken om en ny omgang tvungen hjemmeundervisning og ny nedlukning af fritidsinteresser så ubehagelig, at det gider jeg slet ikke tænke på.

Pludselig var det hele væk, og jeg sad bare derhjemme alene på mit værelse uden at skulle noget. Jeg følte mig egentlig ikke ensom, men savnede ret meget det hele, og det var ikke særligt sjovt.

Marcus Lyngsgård Fjord Madsen

Hvad ved vi ...

... om, hvordan unge indtil nu har oplevet og levet med den måske største samfundsmæssige omvæltning i en hel generation: coronakrisen?

Egmont Fonden har bedt nogle af de forskere, der følger situationen og de unge tæt, om at sammenfatte og perspektivere deres aktuelle viden.

Noemi Katznelson og **Niels Ulrik Sørensen**, hhv. professor og centerleder samt forskningsleder på Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet

... uddrager af de hidtidige undersøgelser på feltet og nyere ungdomsforskning seks foreløbige konklusioner om, hvordan coronakrisen påvirker de unge. Meget forskelligt. For nogle unge svækkes læring og trivsel, mens andre udviser en høj grad af livsduelighed og samfundssind, vurderer de.

Andreas Roepstorff, professor og leder af Interacting Minds Centre, Aarhus Universitet

... trækker på viden fra et stort antropologisk og politologisk forskningsprojekt, HOPE, der følger udviklingen i danskernes adfærd under coronakrisen. Han analyserer blandt andet, hvorfor de unge bliver særligt påvirket af situationen, og hvad vi som samfund kan lære af krisen.

Lars Qvortrup, professor på Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet

... fortæller om hovedresultaterne fra en stor undersøgelse af, hvordan elever i grundskolen (3.-9. klasse) oplevede hverdagen og hjemmeundervisningen i nedlukningens første måned. Han kalder situationen for "en øjenåbner for ulighed i læring".

Dorte Marie Søndergaard, professor i socialpsykologi, Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet

... præsenterer resultater fra en stor kvalitativ undersøgelse blandt cirka 200 unge i alderen 15-19 år. Hun kalder de unges håndtering af coronakrisen for en svær balancegang og peger på, at de unge er langt mere reflekterede og ansvarlige, end de ofte fremstilles i den offentlige debat.

På de følgende sider præsenteres hovedpunkter i de fire forskerbidrag i en kort journalistisk form. Forskernes notater ligger i fuld længde på Egmont Fondens hjemmeside, egmontfonden.dk.

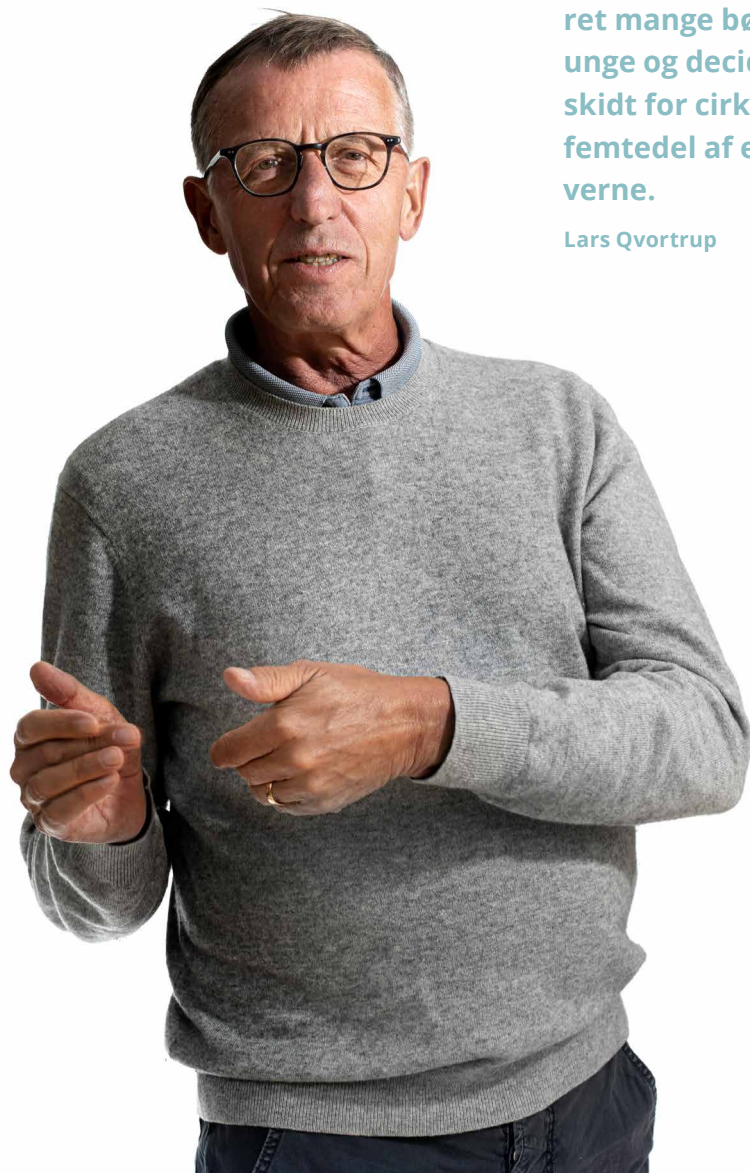
En øjenåbner for ulighed i læring

Den første måned med lukkede skoler var tålelig for det store flertal af elever, men førte også til øget mistro, og gjorde det tydeligt, at et stort mindretal mangler den nødvendige støtte hjemmefra. Det skal skolerne være uhyre opmærksomme på fremover, siger professor Lars Qvortrup.

Seriøs skoleforskning tager tid at tilrettelægge, gennemføre og afrapportere. Men når et helt skolevæsen pludselig lukker ned, er man nødt til at handle hurtigt, hvis man vil undersøge, hvordan elever og forældre klarer sig i sådan en nødsituation. Derfor fik et forskerhold under ledelse af DPU-professor Lars Qvortrup på rekordtid designet og iværksat en spørgeskemaundersøgelse, der kunne give et detaljeret billede af den første måned med nødundervisning for alle.

– I sådan en situation er der mange, der ytrer sig i debatten om, hvad vi kan og bør lære af krisen – ud fra egne oplevelser eller interesser. Derfor er det helt afgørende, at alle aktører i skolevæsenet, ikke mindst lærere og ledere, får en veldokumenteret viden at handle ud fra. Der har været en del velmenende forsøg på at idyllisere situationen, men reelt har nedlukningen ikke været god for ret mange børn og unge og decideret skidt for cirka en femtedel af eleverne, siger han.

Samtidig har de første andre undersøgelser både herhjemme og internationalt typisk spurgt lærerne om deres vurdering af situationen. Der har ifølge Lars Qvortrup manglet solid viden om, hvordan eleverne

Nedlukningen har ikke været god for ret mange børn og unge og decideret skidt for cirka en femtedel af eleverne.

Lars Qvortrup

selv og deres forældre har oplevet den første del af perioden med nedlukning og nødundervisning.

MISTRIVSEL OG ULIGHED

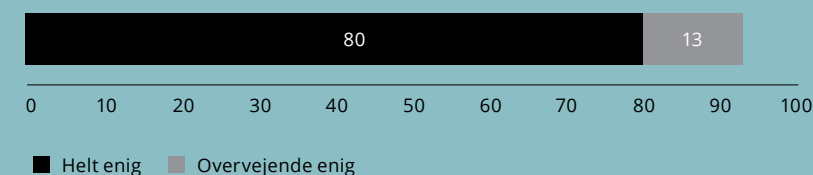
Forskerne er stadig i gang med at analysere det store datamateriale, men to tendenser er ifølge Lars Qvortrup meget tydelige.

For det første at situationen med hjemmeundervisning har udfordret elevernes mentale sundhed og trivsel. De har næsten alle savnet vennerne, skolen og fritidsaktiviteterne, og knap en femtedel har følt sig ensomme. Se figur 1: Afsavn og ensomhed. Mange af eleverne følte sig desuden usikre på deres egen læring, og en ret stor andel af forældrene var bekymrede for deres børns læring, udvikling og mentale sundhed. Se figur 2: Læring og trivsel.

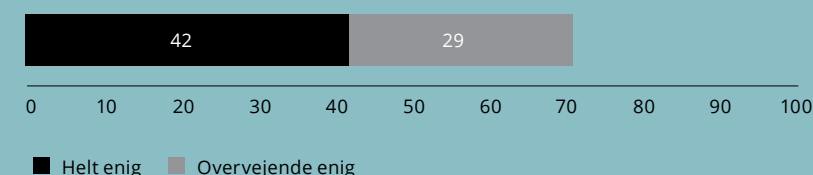
Figur 1: Afsavn og ensomhed

Andel af alle elever, pct.

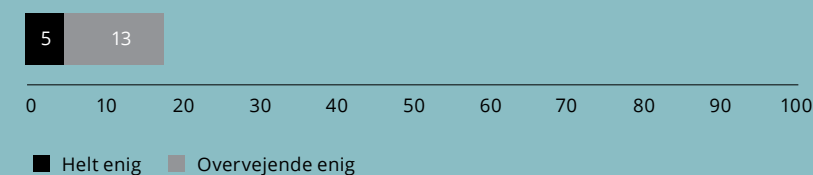
Jeg savner mine venner og kammerater

Jeg savner undervisningen på skolen

Jeg føler mig ensom

Kilde: Lars Qvortrup m.fl.: Nødundervisning under coronakrisen, 2020.

For det andet sætter undersøgelsen spot på, hvor vigtigt læringsmiljøet i hjemmet er. Elever med ressourcerstærke forældre klarede sig. De fik støtte til undervisningen derhjemme og oplevede en god kontakt til skolen, lærerne og kammeraterne.

– De elever, hvis forældre har en villa i Risskov med et værelse til hvert barn, skal nok klare det her. De kan lige gå lidt ud i haven og lege indimellem. Forældrene kan støtte dem og måske gøre lidt ekstra ud af hyggelige, lærende aktiviteter som fx brætspil. Den arbejdsro, forståelse og hjælp har unge sjældent adgang til, hvis familien bor trangt i en lejlighed i Gjellerupparken. Det vidste vi godt i forvejen, men når al undervisning skal foregå i hjemmet, kommer de ulige sociale vilkår til at stå tændende tydeligt frem, påpeger Lars Qvortrup.

EN UDSAT FEMTEDEL

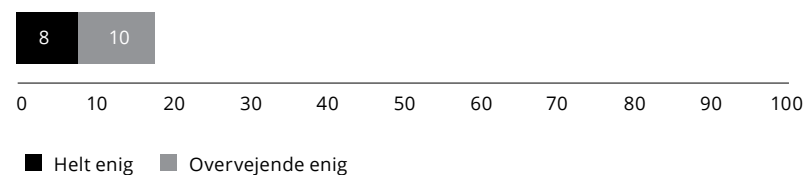
Undersøgelsen rummer også mange opmuntrende resultater. Langt størstedelen af både unge og forældre syntes, at lærerne klarede situationen godt. Fire ud af fem vidste for det meste, hvad lærerne forventede af dem, og lige så mange siger, at de "for det meste forstår det, vi arbejder med". Der er i mange af spørgsmålene denne 80/20-fordeling af svarene. Det tyder på, at der er et stort mindretal, der har haft en væsentlig anderledes oplevelse af situationen end majoriteten.

– Vores analyser viser, at omkring en femtedel af de unge har haft en meget negativ oplevelse med hjemmeskolen under coronakrisen. De fik ikke tilstrækkelig støtte derhjemme. De havde ikke mulighed for at dele deres svære skolesituation med nogen, der

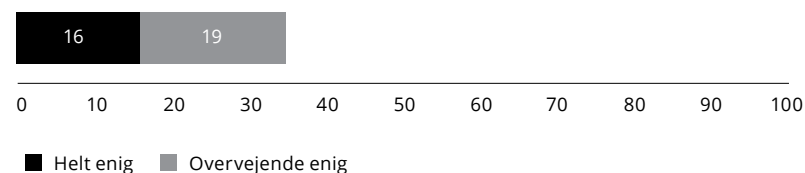
Figur 2: Læring og trivsel

Andel af alle elever og deres forældre, pct.

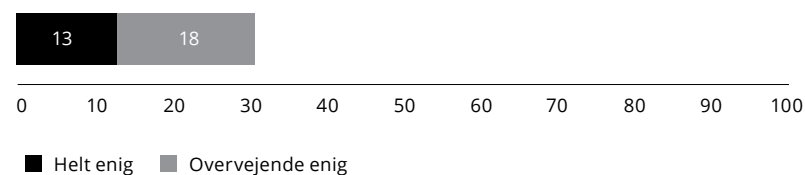
Jeg klarer mig godt med denne slags undervisning

Vi er bekymrede for vores barns læring og udvikling

Vi er bekymrede for, hvordan coronaepidemien påvirker vores barn mentalt

Kilde: Lars Qvortrup m.fl.: Nødundervisning under coronakrisen, 2020.

kunne hjælpe dem. Og de oplevede ikke i tilstrækkelig grad at have kontakt til skolen og lærerne, siger Lars Qvortrup.

Forskernes analyser peger på, at det er den samme femtedel af eleverne, der er udsatte på en lang række forskellige parametre samtidigt. Ved hjælp af en såkaldt clusteranalyse har forskerne opdelt eleverne i følgende omtrent lige store grupper, der svarer nogenlunde ens på en række udvalgte spørgsmål:

- **De forældre støttede**, der mentalt klarer sig bedre end gennemsnittet, og som får støtte fra forældrene.
- **De selvhjulpne**, der mentalt klarer sig gennemsnitligt, og som er relativt selvkørende.

- **De udfordrede**, der mentalt klarer sig dårligere end gennemsnittet, og som i langt mindre grad får støtte derhjemme.

Det kendetegner ifølge undersøgelsen "de udfordrede", at de ikke ved, hvad lærerne vil have dem til at lave, og de oplever heller ikke, at lærerne er opmærksomme på, om de laver deres skolearbejde, eller hvordan de har det. De scorer også lavt med hensyn til den daglige kontakt med lærerne, og hvis der er opgaver, de ikke forstår, synes de, at det er svært at få hjælp fra en lærer.

Også selvtilliden ligger lavt i denne gruppe: De synes ikke, det er nemt at følge med i undervisningen, og de synes, at de har svært ved at koncen-

trere sig om de skoleaktiviteter, de skal lave i løbet af dagen. De ligger lavt, hvad angår oplevelsen af, om det er nemt at få hjælp fra forældrene, hvis der er opgaver, som de ikke forstår. Det er også denne gruppe af elever, der har den laveste mentale sundhed; det vil sige, at de er de mindst glade for deres hverdag, og i højere grad end de øvrige grupper savner de venner, skole, lærere og fritidsaktiviteter.

Blandt "de udfordrede" finder man de 20 pct. af alle unge, som efter Lars Qvortrups vurdering udgør en egentlig risikogruppe. Det er den andel af svarpersonerne, der vælger de to mest negative svarmuligheder på en række af de centrale spørgsmål.

– Den femtedel af eleverne er det særlig vigtigt at være opmærksom på – ikke kun i perioder med nødundervisning, men også når skoledagen bliver mere normal igen. Man svigter dem, hvis man tror, at de vil klare sig fint med en kombination af korte skoledage og mere hjemmearbejde, siger han.

BEKYMREDE FORÆLDRE

Undersøgelsen viser en klar sammenhæng mellem børn, der føler sig ensomme, og deres forældres bekymringer for børnenes læring og trivsel under coronakrisen. Sammenhængen kan ifølge Lars Qvortrup fortolkes begge veje:

– Forældrene kan være bekymrede for børn, der ikke har det godt, men det kan også være børn, som bliver ekstra udsatte af en bekymringsstemning i familien – og de to ting kan forstærke hinanden. Der er ikke noget tydeligt socialt mønster i, hvilke forældre der er bekymrede for deres børn. Bekymringerne nager i lige høj grad akademikere og ufaglærte forældre.

Samtidig identificerer undersøgelsen dog en gruppe elever med en relativt dårlig mental sundhed, hvor forældrene ikke giver udtryk for at være bekymrede, det vil sige elever, der er udfordret, uden at deres forældre er opmærksomme på det.

– Alt tyder på, at der er en gruppe elever, der står alene med deres mentale udfordringer. Der er meget

tungtvejende grunde til, at skolerne bør give særlig opmærksomhed til denne gruppe elever – både i eventuelle fremtidige situationer med nødundervisning og i den normale skolehverdag, siger Lars Qvortrup.

DE ÆLDSTE ELEVER I EN SÆRLIG SITUATION

Undersøgelsen omfatter elever fra 3.-9. klasse, og de nævnte hovedtendenser gælder på alle klassetrin. Men der er alligevel en række punkter, hvor eleverne i de ældste klasser skiller sig ud fra de yngre årgange:

- Lidt flere af de ældste elever føler sig ensomme – måske fordi de er forhindret i at leve deres normale sociale liv, og i mindre grad end de yngre elever kan kompensere for det i samværet med familien.
- De ældste elever arbejdede mere varieret end gennemsnittet af elever gjorde, fx arbejdede langt flere af dem i grupper. De oplevede også i højere grad at få feedback fra lærerne. Derimod oplevede lidt færre i de ældste klasser, at forældrene kunne hjælpe dem med skolearbejdet.
- Eleverne i 9. klasse blev spurgt særskilt til, om de havde "svært ved at vurdere, om de når at lære det, de skal". Den usikkerhedsfølelse havde 62 pct. af eleverne. Forældre til børn i 9. klasse er også mere bekymrede for deres børns læring og udvikling end gennemsnittet af forældrene.

– Det er klart, at 9. klasseeleverne har været i en særlig situation, hvor de på undersøgelsestidspunktet ikke vidste, om de kom i skole igen eller fik mulighed for at gå til eksamen. Det har nok gjort mange både unge og forældre bekymrede, forklarer Lars Qvortrup.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen "Nødundervisning under coronakrisen" fokuserer på, hvordan elever og forældre har håndteret og oplevet hverdagen og hjemmehundervisningen.

I begyndelsen af april, mens skolerne var nedlukket for alle elever, blev et spørgeskema via Aula tilgængeligt for alle elever i 3.-9. klasse og deres forældre i Aarhus, Frederikshavn, Hjørring, Lemvig, Odense og Svendborg Kommune.

Der er indkommet brugbare svar fra cirka 6.000 elever og 5.000 forældre. Svarprocenten er relativt lav (10,8 pct.), men undersøgelsen vurderes at være repræsentativ for hele landet, hvad angår elevernes køn og klassetrin, mens elever fra familier med relativt kort uddannelse er noget underrepræsenteret i svarematerialet.

Datamaterialet fra undersøgelsen vil senere blive analyseret grundigere for blandt andet betydningen af social baggrund, ligesom de mange fritkestbesvarelser vil blive gransket yderligere.

Karen Wistoft, Lars Qvortrup, Jacob Christensen, alle Aarhus Universitet, og Ane Qvortrup, Syddansk Universitet: "Nødundervisning under coronakrisen – et elev- og forældreperspektiv", Nationalt Center for Skoleforskning, 2020.

HVAD SKAL SKOLERNE GØRE?

De erfaringer, undersøgelsen har kortlagt, kan ikke kun bruges, hvis skolerne igen bliver tvunget til en længerevarende nedlukning. Resultaterne rummer ifølge Lars Qvortrup også mindst tre vigtige budskaber til skolerne, når det igen bliver en slags hverdag.

For det første er det oplagt at udnytte det kæmpespring, alle parter har været tvunget til at tage, når det gælder fjernundervisning.

– Vi er meget hurtigt blevet dygtigere til såkaldt blended learning, hvor man kombinerer fjernundervisning med noget tilstedeværelse. Der er en meget lavthængende frugt, som kommuner og skoler skal og vil plukke. Det er helt sikkert kommet for at blive, at man i højere grad kan lave noget i skolen og noget hjemme. Men vi er også blevet mere opmærksomme på, at det derhjemme også skal støttes af skolen. Ellers får vi mere af den ulighed i læring, som nødundervisningen gjorde så tydelig, advarer Lars Qvortrup.

For det andet bør skolerne ifølge ham være ekstra opmærksomme på at samle op på den store gruppe af elever, der har følt sig både fagligt og socialt udfordrede:

– Det er lidt af en social gyser at læse fritkestbesvarelserne fra de elever, der

har trivedes dårligt under krisen. På spørgsmålet om, hvad der har været det bedste ved situationen, svarer én elev bare "ingenting" og oplister derefter alt det værste. Vi kan ikke via undersøgelsen identificere de konkrete børn, men skolerne skal virkelig være klar over, at de findes – i ret stort tal.

For det tredje bør skolerne bruge situationen til at gøre noget ekstra for at understøtte de familier, hvor forældrene ikke har mulighed for at støtte børnene i det daglige skolearbejde.

– Betydningen af manglende forældre støtte i skolearbejdet er blevet endnu tydeligere end før. Noget af det positive ved krisen er, at forældrenes respekt for skolen og deres forventninger om at have et samarbejde med skolen er blevet stærkt forøget. Hvis ikke det bare skal fade ud igen, skal skolerne gøre en særlig indsats for at holde fast i det, slutter Lars Qvortrup.

Unge balancerer sig vej gennem krisen

Under coronanedlukningen har de unge skullet navigere mellem forældrenes krav, samfundets regler og offentlig kritik. De unge er langt mere ansvarlige end deres rygter, og mange voksne har ikke forstået, hvor udfordret ungdomslivet er, siger forsker bag en ny undersøgelse med mere end 200 danske unge.

For de fleste unge har coronatiden med lukkede skoler og fritidsaktiviteter været noget af en balanceakt. De har forsøgt at opfylde deres naturlige behov for at være en del af et ungdomsfællesskab. Men samtidig har de været omgivet af pres, formaninger og regler fra forældre, politikere og myndigheder, der i vid udstrækning har behandlet eller omtalt dem som uansvarlige børn.

Det er en af de skarpe konklusioner i undersøgelsen *"Ung i Coronaens Tid"*, som professor i socialpsykologi Dorte Marie Søndergaard har lavet sammen med tre andre forskere. Se faktaboksen *Kort om undersøgelsen*.

Vi skal huske, at unge ikke bare er brikker i de voksnes liv. De har deres egne liv med en masse hensyn, de må tage.

Dorte Marie Søndergaard

– De unge har forsøgt at finde en balance mellem mange hensyn og forsøg på indflydelse mange forskellige steder fra. De refleksioner, tanker og bestræbelser, vi ser og hører hos de unge i undersøgelsen, står i stærk kontrast til det billede, der især i starten af foråret blev skabt i pressen og offentligheden af de unge som uansvarlige, siger Dorte Marie Søndergaard.

En del af undersøgelsen har været at se på voksnes perspektiv på de unge i den offentlige debat. Og her bar tonen ikke altid præg af nogen stor forståelse for det særlige ved ungdomslivet, påpeger hun:

– Vi var tæt på en kollektiv udskamning af de unge, som blev leveret af en bred palette af voksne – fra sundhedsmyndigheder, statsminister og andre autoriteter. De blev fremstillet som en ensartet gruppe, der alle sammen gjorde noget forkert og uansvarligt.

Undersøgelsen tegner et billede af en meget mere sammensat gruppe, og i den fylder de ansvarlige og reflekterede unge mest. De unge forsøger at holde en balance mellem forældrenes og samfundets krav og så deres naturlige trang til at være ung sammen med andre unge. Og den balance falder forskelligt ud for forskellige unge.

– Vi skal huske, at unge ikke bare er brikker i de voksnes liv. De har deres egne liv med en masse hensyn, de må tage. De har loyalitet over for deres

sociale netværk og familier. De har fællesskaber, venskaber og kærester, de skal pleje. Og de har et skoleliv, et arbejdsliv, fritidsliv og sportsliv. Og de har, som alle andre, en selvstændig forståelse af situationens alvor og de nødvendige hensyn, den kræver. Alle de forskellige loyaliteter skal de balancere imellem, forklarer Dorte Marie Søndergaard.

DEN SOCIALE NEDLUKNING

Ifølge forskerne kan man let undervurdere, hvor meget skolenedlukningen udfordrer hele ungdomslivet. For når døren til den fysiske skole er lukket i månedsvis, mangler unge ikke bare skolen som et fagligt sted, men også ryggraden af deres sociale liv i hverdagen.

– Skolens betydning for de sociale relationer – både til andre elever og fagligsociale relationer til lærerne – er meget tydelig. Faglighed og socialitet er sammenfiltrede størrelser; de er hinandens forudsætninger i en god skoledag og dermed i et godt ungdomsliv, konkluderer Dorte Marie Søndergaard og hendes kolleger.

Derfor mener de, at kontakten – eller den manglende kontakt – med lærere under nedlukningen har haft en betydning for børn og unge, der rækker langt ud over det faglige og læringsmæssige.

– Det sociale og det faglige hænger tæt sammen, så som lærer er det ikke nok at læsse opgaver af på eleverne. En stor del af interaktionen med lærerne er også socialt bærende. Det ved vi godt, men coronakrisen har været en pris, som har gjort det meget tydeligere, siger Dorte Marie Søndergaard.

MEGET FORSKELLIGE FORÆLDREROLLER

Nedlukningen af skolerne har betydet, at mange unge har tilbragt mere tid hjemme og haft tættere kontakt med forældrene. Det har ikke altid gjort balanceakten lettere, forklarer Dorte Marie Søndergaard.

Kort om undersøgelsen

Ung i Coronaens Tid er en kvalitativ undersøgelse, som er gennemført af et forskerteam på Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, bestående af professor Dorte Marie Søndergaard, postdoc Helle Rabøl Hansen og ph.d.-studerende Frederikke Skaaning Knage og Pernille Rasmussen.

Forskningsprojektet følger unge mellem 15 og 19 år og deres erfaringer og oplevelser i den nye slags hverdag, som corona og nedlukningen medførte.

Undersøgelsen startede sidst i marts 2020. Den er endnu ikke afsluttet, og der samles stadig interview og materiale. På interviewtidspunktet rummede den stemmer og tanker fra over 200 unge i form af onlineinterview med 42 unge, skriftlige interview med 77 unge suppleret med 120 skriftlige elevopgaver om at være ung i en tid præget af krise og pandemi.

Forskerne uddyber deres analyse i notatet: *Savn, sårbarhed og socialitet* blandt unge under corona, der ligger på Egmont Fondens hjemmeside.

Forskerne har i undersøgelsen konstateret, at de mange forskellige måder at være forældre på, træder endnu tydeligere frem under krisen. Det skaber store forskelle i de unges muligheder for at udfolde sig.

Nogle af de unge fortæller som Mattias fx om autoritære forældre, der i lyset af coronasituationen opstiller meget skræppe restriktioner:

“Min mor har været sådan helt vildt bekymret, så når jeg har været hos hende, har hun nægtet mig at gå uden for en dør. Jeg blev så træt af det, at jeg over en periode bare var hos min far.”

Andre forældre forsøger at arrangere de unges sociale liv og lave “legeaftaler” for dem.

Men der er også nogle forældre i undersøgelsen, der slipper eller mister grebet om forældreopgaven. Det gælder fx forældre, der tager på arbejde og lader de unge stå alene med ansvar for både søskende, egne lektier, indkøb og husholdningen derhjemme. Der er også de forældre, der ikke magter opgaven, fordi deres angst, depression eller fysiske skavanker blusser op sammen med pandemien.

– Der er selvfølgelig også en stor gruppe forældre, som har respekteret deres unge og været støttende samtalepartnere, understreger Dorte Marie Søndergaard. Ganske mange af vores unge fortæller faktisk, at de har fået et tættere forhold til deres forældre.

TAG DE UNGE ALVORLIGT

Uanset hvordan forældrene reagerer, udgør forholdet til forældrene en del af det net af anvisninger og behov, som de unge har måttet navigere i under coronakrisen, forklarer Dorte Marie Søndergaard:

– Unge er et sted i deres liv, hvor de er i gang med at finde ud af, hvordan de kan få lov at være unge og selvstændige, samtidig med at de bor sammen med nogle voksne, som engang har skiftet ble på dem, og som derfor på én gang ser dem som små børn og nogen, man kan stille store krav til.

Den forvirring i forælderollen har krisen gjort endnu tydeligere, vurderer hun:

– Mange voksne ynder at beskrive unge som nogen, der har hovedet under armen, eller som man ikke kan regne med. Men måske er det i lige så høj grad de voksne omkring de unge, som skal lære at forholde sig mere reflekteret til, hvad det vil sige at være ung, siger hun og slutter:

– Jeg håber, at vi alle med os fra coronakrisen – uanset, hvor længe den varer – tager en bedre forståelse af, hvad de unge tumler med, hvordan de kæmper for at holde balancen, og hvor meget ansvar de faktisk tager.

Krisen påvirker unge meget forskelligt

Coronatiden har vendt op og ned på næsten alt, hvad der definerer et ungdomsliv. For nogle unge opleves situationen som en parentes og et pusterum, for andre en kilde til dyb usikkerhed om fremtiden. Center for Ungdomsforskning drager her seks foreløbige konklusioner om, hvordan coronasituationen påvirker de unge.

De unges samfundssind og ansvarlighed under corona peger i retning af, at de i stigende grad vender blikket mod det fælles, det sociale og det samfundsmæssige.

Noemi Katznelson

Med corona og nedlukningen af Danmark blev der skubbet til de tre bærende søjler i unges liv. *Familien*, som de pludselig skulle bruge meget mere tid sammen med. *Skolen*, som fra den ene dag til den anden blev digital. Og *det sociale liv*, hvor tredimensionelle krammere for mange med et fingerknips blev afløst af digitale vink via mobilskærmen.

– Skolen, socialiteten og familiens rolle blev vendt på hovedet. På samme tid. Vi har været ude i et samfundsmæssigt eksperiment, og det er først nu, vi så småt kan begynde at forstå, hvad det betyder for unges liv, siger Niels Ulrik Sørensen, der er forskningsleder og souschef på Center for Ungdomsforskning.

For eksempel ved vi endnu ikke præcist, hvilke grupper af unge der er grund til at være bekymrede for som følge af coronakrisen, forklarer Noemi Katznelson, der er professor og centerleder samme sted:

– Lige da krisen brød ud, mente mange, at alle udsatte unge var i klemme. Men det har vist sig at være et meget mere komplekst og mudret billede. Vi kan se, at det ikke automatisk er alle med en bestemt social baggrund eller

psykisk sårbarhed, som er udsatte under sådan en krise, siger Noemi Katznelson.

Hun understreger, at der endnu ikke er noget entydigt billede af, hvilket samspil af faktorer der gør, at coronakrisen rammer nogle unge hårdt, mens andre synes mere upåvirkede eller ligefrem får gavn af krisen.

– Lige nu er vores bedste bud, at coronatiden har forstærket den eksisterende polarisering og ulighed blandt unge, siger hun.

De to forskere har til Egmont Rapporten samlet eksisterende viden og undersøgelser om unge og corona og sammenholdt det med den nyeste ungdomssociologiske forskning. På den baggrund drager de følgende seks foreløbige konklusioner om at være ung i en coronatid. Forskerne uddyber deres nedslag i et notat, der ligger på Egmont Fondens hjemmeside.

1. UNGE HAR UDVIST SAMFUNDSSIND

Unge har udvist en høj grad af samfundssind og socialt ansvar under corona. De har sat omsorgen for de ældre højt og har i begyndelsen af krisen ovenikøbet i lidt højere grad end andre samfundsgrupper afstået fra at se deres venner. Det står i kontrast til det billede, der er skabt af unge i medierne, som nogen, der bare ville feste, og som brød forsamlingsforbuddet. Tværtimod har de unge været spændt ud mellem på den ene side et ønske om at handle ansvarligt og på den anden side at finde kreative måder at være sammen på.

– Netop de unges samfundssind og ansvarlighed under corona peger i retning af, at de i stigende grad vender blikket mod det fælles, det sociale og det samfundsmæssige, pointerer Noemi Katznelson.

Så måske kan coronakrisen bidrage til en nuancering af det klassiske billede – også inden for ungdomsforskningen – af unge som individualister:

– Der er en mulig kobling mellem de unges reaktioner på coronatiden og en tendens, vi så allerede inden,

særligt på klimaområdet. De unge er ved at træde tydeligere frem som en generation med særlige budskaber, krav og frustrationer rettet mod voksengenerationen. Det kan være, at coronakrisen kommer til at skubbe yderligere til den tendens, siger Niels Ulrik Sørensen.

2. UNGE SAVNEDE FYSISKE FÆLLESSKABER

Unge har savnet og vist stor interesse for fysiske fællesskaber. Mange unge bliver ellers ofte beskyldt for at være helt opslugt af den digitale verden, men under corona har de savnet deres venner og skole, og flertallet giver udtryk for, at de har følt sig mere ensomme i perioden. Undersøgelser peger på, at den sociale kontakt på digitale medier har været ude af stand til at kompensere for savnet af det fysiske samvær.

Skolen, socialiteten og familiens rolle blev vendt på hovedet. På samme tid. Vi har været ude i et samfundsmæssigt eksperiment, og det er først nu, vi så småt kan begynde at forstå, hvad det betyder for unges liv.

Niels Ulrik Sørensen

Selvom unge har været i nær kontakt med deres jævnaldrende og holdt det sociale ved lige digitalt, så oplever de, at det ikke kan stå alene. Der er brug for at være sammen i det fysiske.

Niels Ulrik Sørensen

– Selvom unge har været i nær kontakt med deres jævnaldrende og holdt det sociale ved lige digitalt, så oplever de, at det ikke kan stå alene. Der er brug for at være sammen i det fysiske. Mange unge har følt sig ensomme under nedlukningen, siger Niels Ulrik Sørensen.

Forskerne vurderer, at de unges følelse af at være ensomme før corona også kan handle om oplevelsen af at stikke ud fra mængden, være anderledes og på den måde befinde sig på kanten af et normalt ungdomsliv. – Det kan være en del af forklaringen på, at de unge, der følte sig ensomme før coronakrisen, tilsyneladende rammes mindre på deres trivsel, fordi ensomheden nu ikke længere er et minoritetsproblem, og savnet af venner er en udbredt følelse i store dele af ungdommen, siger Noemi Katznelson.

3. MERE FAMILIETID SKABTE BÅDE HYGGE OG KONFLIKTER

Selvom ungdom er lig med løsrivelse fra forældrene og større orientering mod jævnaldrende, har flertallet af unge haft det godt med deres forældre; nogle oplever endda, at deres forholdet er blevet forbedret under corona.

Anderledes ser det ud for unge, der vokser op i familier i krise, familier

præget af svære sociale omstændigheder eller familier med et højt konflikt-niveau. For dem har coronaperioden været stærkt udfordrende på hjemmefronten.

Der er altså stor forskel på unges opvækstvilkår. Men den brede gruppe af unge oplever det overvejende som positivt at bruge tid og være sammen med forældrene. Nutidens familier er ifølge forskerne generelt formet af moderne idealer om nærhed og lighed mellem forældre og børn. – De gammeldags forældreautoriteter er i de fleste familier for længst skyllet ud med badevandet. I dag er forældre og børn typisk i øjenhøjde med hinanden, og forældre forsøger så vidt muligt at forstå deres børns perspektiver og skabe optimale betingelser for, at de kan udvikle sig og folde deres potentialer ud, siger Noemi Katznelson.

Men selvom nærhed og lighed er idealet, lever mange familier et travlt og opsplittet liv, hvor de tilbringer det meste af hverdagen i hver deres forskellige arenaer.

– Måske fortæller coronatiden os også, at gabet mellem idealer og realiteter indimellem bliver for stort, og at børn og unge faktisk savner nærværet og det at være sammen i familien, siger Niels Ulrik Sørensen.

4. TRADITIONER OG OVERGANGSRITER ER VIGTIGE FOR DE UNGE

Coronaforåret har vist, at de fejring og traditioner, der er knyttet til overgangene i unges liv og skolegang, tillægges stor betydning. Udsigten til at miste alt fra karamelkast og dimissioner til hestevognsture og hue-ceremonier har fyldt mange unge med sorg.

– Overgangene i uddannelsessystemet har karakter af en slags riter med stor betydning for overgangen fra barndom til ungdom og voksendom. Disse riter får en særlig karakter i et ellers flimrende og individualiseret ungdomsliv. Så når der er udsigt til at gå glip af dem, er der for de unge langt mere på spil end et aflyst arrangement eller én fest mindre, fortæller Niels Ulrik Sørensen.

– På én måde er en translokation i dag mindst lige så vigtig som en konfirmation. Så ved udsigten til at miste markeringen af vigtige overgange i livet har nogle unge følt, at det er selve deres ret til at være unge, som har været truet, uddyber Noemi Katznelson.

5. DIGITAL UNDERVISNING ÆNDRER LÆRINGSRUMMET

Den digitale undervisning under coronakrisen har svinget i kvalitet. Den digitale skole har motiveret nogle unge, men med tiden blev det svært for mange at opretholde motivation og sikre et stort læringsudbytte.

– Mange unge har oplevet den digitale undervisning som ensformig. Før corona blev det teknologiske ofte set som en velkommen afveksling fra den traditionelle røv-til-bænk-undervisning, men under corona er der faktisk sket det modsatte. Nu bliver digital undervisning af mange snarere forbundet med noget trivielt, siger Noemi Katznelson.

En gruppe unge har dog oplevet det digitale klasserum med færre forstyrrelser og et andet socialt hierarki som fremmede for deres læring.

– Corona har forandret læringsrummet, og det har medført ændringer i elevernes position i undervisningen. Mere

stille og tilbageholdende elever har indtaget mere fremtrædende positioner, konkluderer forskerne.

De mener, at der er grund til at overveje, hvordan skolerne kan holde fast i den mulighed for at afveksle og variere undervisningen:

– Der kan godt være brug for at nuancere forståelsen i megen pædagogisk tænkning om, at "jo mere socialitet i skolen, jo mere læring". Det gælder ikke nødvendigvis for alle elever, siger Noemi Katznelson.

6. CORONA GAV ET PUSTERUM, MEN GJORDE FREMTIDEN USIKKER

Unge har på én gang oplevet coronatiden som en lettelse og et pres. For en tid var nedlukningen med til at hugge bremsen i bund på det, sociologen Hartmut Rosa kalder accelerations-samfundet, hvor vi er i konstant bevægelse mod nye mål. Det lettede presset på de unge i hverdagen her og nu. Til gengæld oplever en del af de unge, der står midt i et uddannelsesforløb, et øget pres i det større livsperspektiv: De frygter fx, at manglende eksaminer og praktikforløb i det lange løb vil slå dem ud af kurs i deres uddannelses- og livsbane.

– I modsætning til mange voksne, som kan komme tilbage på arbejdet og fortsætte, hvor de slap, så har mange unge oplevet øget bekymring for deres fremtid, fortæller Noemi Katznelson.

– Ungdomslivet er en transitionsfase, hvor man bevæger sig fra a til b og videre til c. Så når vejen fra a til b pludselig bliver ændret eller spærret, kan det give en utryk fornemmelse af, at fremtiden er usikker. Unge kan jo ikke bare vende tilbage til arbejdet, som voksne kan, for de skal jo typisk videre til noget andet efter sommerferien, supplerer Niels Ulrik Sørensen.

Kort om forskningen

Professor og centerleder på Center for Ungdomsforskning ved Aalborg Universitet, Noemi Katznelson og forskningsleder samme sted, Niels Ulrik Sørensen, har til Egmont Rapporten foretaget, hvad de betegner som "en overflyvning af sociologiske tendenser i ungdomslivet, der hvor vi har set dem påvirket af coronatiden".

Forskerne har udvalgt seks nedslag, som de betragter som særligt centrale, foreløbige læringer af coronakrisen. De trækker på nogle områder på de undersøgelser, der er blevet foretaget i foråret 2020 – både kvantitative og kvalitative. På andre områder findes der næsten ingen forskningsdata, og her bygger analysen på mere generel ungdomsforskning og på, hvad forskerne har iagttaget i den offentlige og faglige debat om ungdom og corona.

TAL DE UNGES LIVSDUELIGHED OP

Ifølge forskerne giver alle de seks punkter både forældre og alle, der arbejder professionelt med unge, vigtige pejlemærker til at forstå, hvordan coronakrisen påvirker vores unge, og hvad vi kan gøre for at støtte dem bedre.

De peger på, at på den ene side manifesterer de unge sig i stigende grad som en selvstændig samfundsgruppe med deres eget perspektiv, men på den anden side er "unge" ikke én homogen gruppe med samme vilkår, værdier og interesser. Derfor skal vi ifølge forskerne være opmærksomme på, at alle unge ikke påvirkes af eller reagerer på coronakrisen på samme måde.

De to ungdomsforskere mener, at der er grund til at være særligt opmærksomme på konsekvenserne af coronatiden for de grupper af unge, som i forvejen er i socialt og psykisk udsatte positioner. Men samtidig opfordrer de "de voksne" til at tænke over, hvordan de kommunikerer med og om den brede gruppe af unge.

I begyndelsen af coronakrisen var et af de stærke budskaber i den offentlige debat, at krisen kunne få uoprettelige konsekvenser for trivsel hos næsten alle unge. Det var sårbarheden og skrøbeligheden hos de unge, der var i fokus. Men hvorfor egentlig det, spørger forskerne.

– Vi kunne jo også sende et signal til unge om, at vi tror på, at de er livsduelige nok til at komme igennem

svære ting, og at de kan lære af dem. Vi må vise unge, at der er forskel på at føle sig alene, savne sin hverdag og opleve usikkerhed og være bekymret for fremtiden i perioder – og så at være ensom, socialt udsat eller i psykisk mistrivsel. Ellers kan vi være med til at forstærke opfattelsen af, at det er synd for alle, der ikke lever et gnidningsfrit og sorgløst ungdomsliv. I værste fald risikerer vi på den måde at bidrage til at skabe mere udsathed i stedet for øget livsduelighed, siger Noemi Katznelson.

Ved udsigten til at miste markeringen af vigtige overgange i livet har nogle unge følt, at det er selve deres ret til at være unge, som har været truet.

Noemi Katznelson

Adfærdsekspert: Vi har ikke forstået de unge godt nok

Når vi som samfund bebrejder unge deres uansvarlige adfærd og kun bekymrer os om deres læring, misser vi, hvad det vil sige at være ung. Under corona har de unge under svære vilkår skullet løse opgaven med at finde sig selv i relation til andre, siger en af de forskere, der nøje følger, hvordan pandemien påvirker vores liv og adfærd.

Siden midt i marts har professor i antropologi Andreas Roepstorff kunnet kalde sig COVID-19-forsker. Han opsporer ikke smittekæder eller opfinder vacciner, men undersøger sammen med sine kolleger i projektet HOPE, hvad pandemien gør ved befolkningens adfærd. Se faktaboks. Professoren giver her sit bud på, hvad coronakrisen kan betyde for alle dem, der var midt i deres ungdomsliv, da pandemien ankom til Danmark.

Hvorfor er coronasituationen svær for de unge?

– I Danmark er næsten hele ungdomslivet bygget op om om skolerne og uddannelsesinstitutionerne. Så når de lukker ned, er det ikke bare undervisningen, de unge afskæres fra, men også alle deres sociale netværk. Det samme gælder fritidsaktiviteterne, der typisk er klubbaserede.

– Virkelig meget af et ungdomsliv handler om sammen med sine jævnaldrende at finde ud af, hvad der er cool og sejt, og hvordan man skal handle i forhold til det. Det er en kreativ proces, der kræver, at man mødes med hinanden. Når unge ikke kan det,

bliver de hårdere ramt af nedlukningen end de voksne.

– Desuden betyder det kropslige vildt meget i børne- og ungdomsårene. Det gælder ikke kun det seksuelle, men også sport og andre fysiske aktiviteter. At være ung handler i høj grad om, at man som kroppe gør noget med og ved hinanden. Der er ingen tvivl om, at afkropsliggørelsen er et stort tab for mange – ikke mindst de unge.

Hvad betyder usikre fremtidsudsigter for de unge?

– Barndommen og ungdommen rummer en leg med at undersøge andre måder at være på, men eksperimenterne kræver faktisk en vis grad af forudsigelig for ikke at blive

fuldstændig uoverskuelige. Eksempelvis vil mange gerne i løbet af deres ungdomsliv have et eller flere sabbatår, hvor de mere frit kan afprøve nye sider af tilværelsen. Men når der så på grund af corona bliver skruet op for uforudsigeligheden, føles friheden ikke længere som en leg. Vi kan blandt andet se det på de mange unge, der i år i stedet søger direkte mod det sikre og ind på en uddannelse.

Hvilke unge bliver især påvirket af den sociale isolation?

– Der var meget fokus på både de små børn og de kommende studenter, men det var eleverne fra 6. klasse til og med 2.g., som var mest overladt til sig selv, og som først sent fik lov til at komme tilbage. Netop i teenageårene er der fuld tryk på identitetsarbejdet. Man er usikker på, hvem man er og har brug for sine venner og bekendte omkring sig. På nogle måder har forløbet måske været mere udfordrende for dem, hvis liv før corona lå i meget faste og trygge rammer, som de kunne navigere suverænt indenfor.

Hvordan har skolerne håndteret de unges behov?

– Mange uddannelsesinstitutioner var hurtige og dygtige til at få gang i onlineundervisningen. Men at være ung handler jo ikke bare om at tilegne sig kundskaber. Man skal også finde ud af med hinanden, hvad der er fedt og vigtigt, og hvordan man opfører sig indbyrdes. Inden corona var skolerne generelt gode til at få etableret sociale rum, hvor dette vigtige relationsarbejde kan foregå. Men mig bekendt er der ingen steder, hvor man for alvor har taget ansvar for dét under nedlukningen. Det virker som om, at man er faldet tilbage til en gammel ide om, at skolesystemet kun handler om boglig viden. Det synes jeg, man skal være mere opmærksom på, hvis der skulle komme en ny nedlukning.

Hvad kan vi som samfund ellers gøre bedre for de unge?

– Måske er det allervigtigste at anerkende den situation, de unge står i. Her er forskellen på Danmark og

Forskning i coronaadfærd

Andreas Roepstorff er professor i antropologi og leder af Interacting Minds Centre på Aarhus Universitet. Han er en af initiativtagerne til forskningsprojektet HOPE: *How Democracies Cope with COVID-19: A Data-Driven Approach*. Projektet er støttet med 25 mio. kr. af Carlsbergfondet og ledes af professor i statskundskab Michael Bang Petersen.

HOPE følger udviklingen i pandemien og sammenholder den med myndighedernes tiltag, mediebilledet og befolkningens adfærd. Det sker blandt andet via hyppige spørgeskemaundersøgelser, etnografiske studier, overvågning af medielandskabet og analyser af mobildata. Resultaterne af forskningen publiceres løbende på project-hope.au.dk.

Andreas Roepstorff har sammen med sin forskerkollega Kristoffer Nielbo udarbejdet et notat om nogle af projektets hidtidige resultater. Det kan findes på Egmont Fondens hjemmeside.

Norge slående. Den norske sundhedsminister, Bent Høie, gik ud i en meget smuk tale og sagde, at når man er ung, så er livet nu og her; at der er nogle ting, som er ufatteligt vigtige, der bliver med en hele livet, og som man risikerer at miste. Når vi i Danmark talte om ungdommen, handlede det især i begyndelsen næsten kun om, at de unge og især de unge mænd tog for let på coronaretningslinjerne; det gjaldt også i vores egne undersøgelser, som påviste, at de yngre (18-34 år) var den aldersgruppe, som selv rapporterede den mindste adfærdsændring.

Skal samfundet bare godtage, at unge ignorerer reglerne?

– Man skal selvfølgelig ikke blindt acceptere al risikoadfærd, men som voksne må vi også forstå, at det er en del af at være ung, at man afsøger nye ting. Et vigtigt led i de unges identitetsudvikling er at bringe sig selv steder hen, hvor det ukendte presser sig på, så de har mulighed for at blive overrasket, udfordret og flytte sig i forhold til det.

– Begivenheder som Roskilde Festival er en meget intensiv måde at møde det ukendte på. Hvis den slags ikke kan lade sig gøre, kommer de unge til at opfinde nye kreative måder at være sammen på i mindre flokke, men hvor de også kan møde det ukendte og uventede. Det behov håber jeg, at vi som voksne og som samfund vil anerkende og understøtte.

Hvad kan vi tage med os fra coronakrisen?

– Både de unge og alle os andre kan måske lære, hvordan det er at leve i en usikker og uforudsigelig verden. Det er måske noget, vi har glemt herhjemme i mange af vores ofte meget velorganiserede liv. Jeg tror, det bliver altafgørende, at vi udvikler nogle nye værktøjer til netop det. Det får vi ikke bare brug for i en fortsat eller ny epidemi, men helt indlysende også, når vi fx skal klare den klimaomstilling, vi står over for.

– Skræks scenariet i enhver krisesituation er, at alle bare er sig selv nærmest og prøver at rage til sig. Men med corona er der jo nærmest sket det modsatte: Som befolkning har vi været gode til at finde nye løsninger for hinanden, og vi har opdaget, hvad det vil sige at kunne handle sammen i et uforudsigeligt terræn. Det kan man kun gøre ved at tage hensyn til hinanden. Den form for social empati vil jeg håbe, at også den unge generation tager med sig videre, for det tror jeg, at de og vi får endnu mere brug for fremover.

Vi må vise unge, at der er forskel på at føle sig alene, savne sin hverdag, opleve usikkerhed og være bekymret for fremtiden i perioder – og så at være ensom, socialt udsat eller i psykisk mistrivsel. Ellers kan vi være med til at forstærke opfattelsen af, at det er synd for alle, der ikke lever et gnidningsfrit og sorgløst ungdomsliv.

Professor Noemi Katznelson, Center for Ungdomsforskning

I 2020 fylder Egmont Fonden 100 år. Hele Egmont er en erhvervsdrivende fond med et dobbelt formål: Vi udvikler moderne medier, og vi støtter udsatte børn, unge og familier. Overskuddet fra mediekoncernen, der står bag virksomheder som Nordisk Film, TV2 Norge, Lindhardt og Ringhof og Egmont Publishing, går til udvikling af egne medier samt til at støtte filmtalenter og almennyttige formål. Vi giver tilbage til samfundet og tager et medansvar for dets udvikling. I 100 år har vi støttet udsatte børn, unge og familier med 3 mia. kr. for at bekæmpe fattigdom. I dag arbejder vi for, at alle unge kan gennemføre en ungdomsuddannelse i 2030.

EGMONT
Fonden